

01/2015

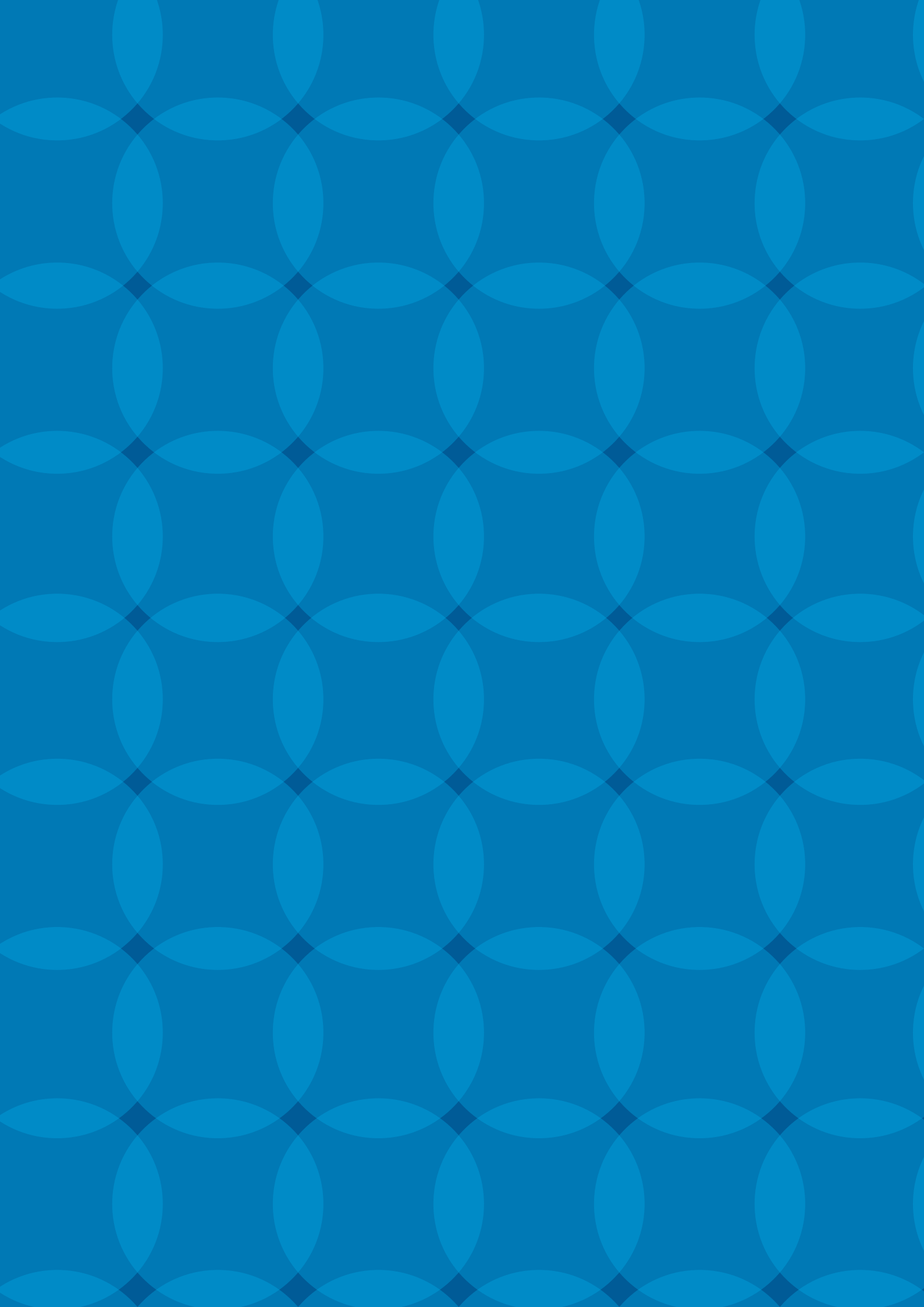
ELÄKETURVAKESKUKSEN KESKUSTELUALOITTEITA

Miten elinaikakerroin vaikuttaa eläkkeelle siirtymiseen?

Satu Nivalainen

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

01/2015

ELÄKETURVAKESKUKSEN KESKUSTELUALOITTEITA

Miten elinaikakerroin vaikuttaa eläkkeelle siirtymiseen?

Satu Nivalainen

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin: 029 411 20

Sähköposti: etunimi.sukunimi@etk.fi

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Telefon: 029 411 20

E-post: förnamn.efternamn@etk.fi

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 ELÄKETURVAKESKUS, FINLAND

Telephone +358 29 411 20

E-mail: firstname.surname@etk.fi

Helsinki 2015

ISSN-L 1795-3103

ISSN 1797-3635 (verkkojulkaisu)

ABSTRAKTI

Elinaikakerroin oli yksi vuoden 2005 eläkeuudistuksen tärkeimmistä innovaatioista. Sen todellisten käyttäytymisvaikutusten yksityiskohtainen arviointi ei ole vielä mahdollista, koska kerrointa sovellettiin ensimmäisen kerran vasta vuonna 2010. Eliniän pidentyessä kerroin pienentää kuukausittain maksettavaa eläkettä. Työskentelemällä pidempään elinaikakertoimen vaikutusta voi kompensoida. Tutkimuksessa tehdään ensin katsaus siihen, miten eliniän piteneminen on huomioitu eri maiden eläkepolitiikassa. Suomen elinaikakertoimen mahdollista vaikutusta eläkkeelle siirtymiseen hahmotetaan rinnastamalla kerroin erilaisten eläkettä pysyvästi leikkaavien taloudellisten kannustimien vaikutukseen. Erityisesti tarkastellaan varhennetun vanhuuseläkkeen ja pysyvän eläkkeen pienenemisen valinneiden 62-vuotiaiden ominaisuuksia niihin, jotka jatkavat työssä vähintään joustavan vanhuuseläkeiän alarajaan saakka. Myös julkisella sektorilla ennen henkilökohtaista eläkeikänsä eläkkeelle jääneiden palkansaajien ominaisuuksia tarkastellaan. Näin pyritään hahmottamaan, keitä elinaikakerroin mahdollisesti kannustaa tai ei kannusta jatkamaan työssä. Tulosten mukaan eläkkeen pysyvän alenemisen hyväksyvät ovat enimmäkseen perus- tai keskiasteen koulutettuja, jotka ovat tehneet kohtalaisen lyhyen työuran palvelu- ja myyntityössä. Myös perhetekijät vetävät eläkkeelle aikaisemmin. Työssä jatkaminen on sitä houkuttelevampaa, mitä korkeampi palkkataso on. Julkisella sektorilla taloudelliset tekijät kannustavat etenkin korkeasti koulutettuja, asiantuntijatyötä tekeviä toimihenkilöitä pysymään työelämässä.

ABSTRACT

The life-expectancy coefficient was one of the most important innovations of the pension reform in 2005. The coefficient was first applied in 2010, and due to this short time span, its actual behavioral effect on retirement cannot be evaluated as of yet. When life-expectancy increases, the coefficient decreases the monthly pension benefit. This cut in the monthly pension benefit can be compensated at least partly by working longer. In this study we review, firstly, how different countries have taken the increasing longevity into account in their pension policies. Secondly, we evaluate the potential effect of the life-expectancy coefficient on retirement behavior by inspecting different economic incentives which cut monthly pensions permanently. We analyze, in particular, the determinants of retiring on an early old-age pension at the age of 62 and, hence, accepting a lower pension benefit. Many of those working in the public sector have so-called individual retirement ages. In case of retiring on an old-age pension before reaching the individual retirement age, the monthly pension benefit will be permanently decreased. By examining these two groups, we attempt to find out who in the future may work longer due to the life-expectancy coefficient and who may not. The results show that individuals with a low educational level, who have fairly short working lives and have mainly worked within services and business, seem not to be affected by the life-expectancy coefficient. Furthermore, family relations advance early retirement. Those with higher salaries tend to work longer. The results relating to public sector employees indicate that highly educated white-collar experts stay at work longer.

SISÄLTÖ

1 Taustaa	7
2 Pitenevä elinikä ja siihen sopeutuminen eri maissa	9
2.1 Suomi	9
2.2 Muut maat.....	10
2.3 Väestöennusteista	13
3 Varhaiseläke”kepin” vaikutus eläkkeelle siirtymiseen	15
3.1 Julkisen sektorin henkilökohtaisen eläkeiän yhteys eläkkeelle siirtymiseen	15
3.2 Varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtyneet vs. työssä jatkavat.....	19
4 Taloudellisista kannustimista	23
5 Elinaikakerroin, eläkkeelle siirtyminen ja taloudelliset kannustimet	26
5.1 Mitä elinaikakerroimen vaikutuksesta tiedetään?.....	26
5.2 Miten elinaikakerroin muuttaa työssä jatkamisen kannustimia?	27
5.3 Elinaikakerroin ja korvaussuhteet.....	30
6 Lopuksi	33
Lähteet	35

1 Taustaa

Vuoden 2013 lopussa suomalaisia oli 5,4 miljoonaa. Heistä 64 prosenttia kuuluu ikäryhmään 15–64 vuotta ja joka viides on ylittänyt 65 vuoden rajapyykin. 65 vuotta täyttäneitä on enemmän kuin alle 15-vuotiaita. Suurten ikäluokkien ikääntymisen vuoksi vanhusväestön määrä kasvaa.

Samalla kun työikäisten määrä vähenee, eläkeikäisen väestön määrä kasvaa. Seurauksena huoltosuhde heikkenee ”elätettävien” määrän kasvaessa ”elättäjää” kohti. Vanhusväestön osuuden nopea kasvu tapahtuu Suomessa aiemmin ja jyrkemmin kuin muissa EU-maissa.

Vuoteen 2060 mennessä 65-vuotta täyttäneiden väestöosuuden on arvioitu nousevan lähes 30 prosenttiin. Sen sijaan alle 15-vuotiaiden osuus kutistuu noin 15 prosenttiin vuoteen 2060 tultaessa. Tilastokeskuksen mukaan tällöin koko väestön määrän ennakoitaan olevan 6,2 miljoonaa. Väestö kasvaa lähinnä maahanmuuton vuoksi. Luonnollinen väestönkasvu on selvästi heikompaa. Tällä hetkellä nettomaahanmuutto on lähes kolminkertaista luonnolliseen väestönkasvuun verrattuna ja tämän eron ennakoitaan kasvavan. Vuoden 2030 tienoilta kuolleiden määrä ylittää syntyneiden määrän, eli luonnollinen väestönkasvu painuu negatiiviseksi. (Tilastokeskus 2012.)

Väestön ikääntymisen taustalla on erikokoisten syntymäkohorttien lisäksi pidentynyt elin aika. Jokainen sukupolvi elää aikaisempaa pidempään. Tällä hetkellä vastasyntyneen pojan elinajanodote on 78 vuotta ja tytön 84 vuotta. Vuoteen 2050 mennessä vastasyntyneet pojan elinajanodotteen on ennakoitu nousevan liki 86 vuoteen ja tytön lähes 90 vuoteen. Vastaavat luvut 65-vuotiaalle miehelle ovat 18 ja 22 vuotta ja naiselle 21 ja 26 vuotta.

Elin aika pidentyy liki kaikissa länsimaissa. Pidentynyt elin aika on asettanut haasteita myös eläkejärjestelmille, joiden yhtenä keskeisenä tavoitteena on toimia vakuutuksena pitkälle elinajalle. Keskimääräinen eläkkeelläoloaika on Suomessa jo yli 20 vuotta. Elinajan jatkuvan pidentymisen vuoksi useiden maiden eläkejärjestelmissä on otettu käyttöön sopeutumiskerroin tai vähennyskerroin. Tällöin eläkkeen määrä muuttuu esimerkiksi elinajanodotteen muutoksen vuoksi eläkkeelle jäätessä. Tyypillisesti tämä johtaa kuukausieläkkeen pienenemiseen, jonka seurauksena julkisen eläkejärjestelmän ja julkisen rahoitusjärjestelmän kestävyys paranee. Lisäksi joissain maissa eliniän ja eläkkeellesiirtymisiän välillä on linkki. Tämä on tehokas keino lisätä eläkejärjestelmän kestävyyttä. Eläkkeellesiirtymisiän kohottaminen lisää eläkkeen määrää, mikäli työskentely on mahdollista. Tällä on positiivinen vaikutus eläkkeen tasoon yksilön kannalta.

Suomen vuoden 2005 eläkeuudistuksessa elinajanodotteen pidentymistä päädyttiin sopeuttamaan elinaikakertoimella, joka on automaattinen sopeutumismekanismi ja määräytyy syntymävuoden mukaan. Elinaikakertoimen käyttöönotto oli yksi suurimmista periaatteellista muutoksista vuoden 2005 eläkeuudistuksessa pitkällä aikavälillä tarkasteltuna (esim. Uusitalo & Nivalainen 2013). Keskimääräisen eliniän pidentyessä tämä kerroin pienentää kuukausittain maksettavaa eläkettä, mutta pyrkii pitämään koko eläkeaikana saatujen eläkeetuksien nykyarvon ennallaan. Elinaikakerroin on symmetrinen, eli mikäli elinajanodote kääntyy laskuun, elinaikakerroin kasvaa ja korottaa kuukausittaista eläkettä. Sosiaali- ja ter-

veysministeriö vahvistaa elinaikakertoimen vuosittain. Ensimmäistä kertaa elinaikakerrointa sovellettiin vuonna 2010.

Tavoitteena elinaikakertoimen käyttöönotossa oli rajoittaa pidentyvistä eliniästä eläkejärjestelmälle aiheutuvia kustannuksia. Julkilausuttuna tavoitteena oli lisäksi kannustaa käyttämään ainakin osa pidentyneestä eliniästä työssä jatkamiseen 63 ikävuoden jälkeen. Elinaikakertoimen kuukausieläkettä pienentävän vaikutuksen kompensoimiseen pidentyneestä elinajasta hieman alle puolet pitäisi käyttää työssä jatkamiseen. Toisaalta on syytä huomata, että elinaikakerroin leikkaa myös työuran jatkamisesta karttuvaa eläkettä. Ei myöskään ole itsestään selvää, että ihmiset työskentelevät pidempään elinaikakertoimen leikkaavan vaikutuksen vuoksi. Elinaikakertoimen tapauksessa työn tarjonta kasvaa vain, mikäli ihmiset reagoivat taloudellisiin kannustimiin.

Suomen elinaikakerrointa on kuvattu monipuolisesti useassa julkaisussa. Esimerkiksi Tenhunen ja Vaittinen (2010) ja Eläkekysymysten asiantuntijatyöryhmän raportti (2013) käsittelevät elinaikakerrointa ja sen toimintaperiaatetta varsin syvällisesti. Tästä syystä tässä katsauksessa syväluotaava analyysi elinaikakertoimen toimintaperiaatteisiin jätetään vähemmälle huomiolle.

Vaikka elinaikakertoimen toimintaperiaate tiedetään, sen vaikutuksesta ei kuitenkaan juurikaan ole Suomessa empiiristä, ihmisten todelliseen käyttäytymiseen perustuvaa, tutkimustietoa. Myöskään kansainvälisesti elinaikakertoimen vaikutuksia ei ole käytännössä analysoitu empiirisesti jälkikäteen (ks. esim. Holmøy & Stølen 2013). Syynä on pääosin se, että elinaikakerroin on ollut voimassa vasta vähän aikaa tai tulee voimaan vasta tulevaisuudessa. Vaikutusten esilletulo vaatisi pidemmän tarkasteluajanjakson kuin nyt on mahdollista. Tästä syystä tässä katsauksessa elinaikakertoimen käyttäytymisvaikutusta eläkkeelle siirtymiseen hahmotetaan rinnastamalla kerroin erilaisten eläkettä pysyvästi leikkaavien taloudellisten kannustimien vaikutukseen. Taloudellisia kannustimia voi olla monenlaisia. Tässä keskustelualoitteessa tarkastellaan muun muassa elinaikakertoimen vaikutusta loppuelämän tulovirtaan sekä hahmotetaan eläketason pienenemisen vaikutusta eläkkeellesiirtymiskäyttäytymiseen. Lisäksi luodaan tuore katsaus eri maiden elinaikakertoimiin tai vastaaviin sopeutusmekanismeihin.

2 Pitenevä elinikä ja siihen sopeutuminen eri maissa

Eliniän pidentymisestä aiheutuva eläkkeiden lisärahoitustarve voidaan kattaa monella tavalla. Se, millaista mekanismia käytetään, riippuu eläkejärjestelmän rakenteesta. Aikaisemmin valtaosassa maita oli käytössä etuusperusteinen eläkejärjestelmä, jossa eläke-etuus riippui työskentelyvuosista ja ansioista. Etuusperusteisessa järjestelmässä on etukäteen määritetty tietty etuuksien taso. Puhtaasti etuusperusteisessä järjestelmässä korvaussuhde on vakio, mutta eläkevarallisuus vaihtelee eliniän perusteella.

Ajan saatossa eri maiden eläkejärjestelmät ovat kuitenkin muuttuneet ja tulleet monimuotoisemmiksi. Maksuperusteiset eläkejärjestelmät ovat yleistyneet ja niissä etuudet määräytyvät sen mukaan, paljonko työuran aikana on kertynyt maksuja ja niille tuottoja. Lisäksi käyttöön on otettu niin sanottu laskennallisten tilien järjestelmä. Mikäli elinikä kasvaa, maksuperusteisessa järjestelmässä eläkevarallisuus pysyy vakiona, mutta se täytyy jaksottaa pidemmälle ajanjaksolle, eli vuotuinen eläke ja samalla korvaussuhde pienenevät. Laskennallisten tilien järjestelmässä voi olla piirteitä sekä maksu- että etuusperusteisesta järjestelmästä. Käytännössä kaikissa maissa eläkejärjestelmä sisältää piirteitä eri järjestelmistä.

Viime vuosina useissa maissa eläkejärjestelmään on luotu automaattisia vakautusmekanismeja, joiden tarkoituksena on automatisoida huoltosuhteen kehityksen aiheuttama korvaussuhteen muutos ja vakauttaa eläkejärjestelmän rahoitus kestäväälle tasolle. Automaattisten vakautusmekanismien keskeisiä piirteitä ovat sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus, läpinäkyvyys, täysimääräisyys ja automaattisuus. Keskeisenä ominaisuutena on myös se, että päätökset, niiden suuruus ja voimaantulo ovat ennalta tiedossa. (Tenhunen & Vaitinen 2010.)

Eläkemenon kasvua voidaan hillitä leikkaamalla eläkkeitä, rajoittamalla eläkkeiden indeksointia tai korottamalla eläkeikää tai täyteen eläkkeeseen oikeuttavan työuran pituutta. Lisäksi työssä jatkamiseen tai eläkkeelle siirtymisen lykkäämiseen voidaan yrittää vaikuttaa taloudellisten kannustimien avulla. Kannustimet voivat liittyä eläkkeiden leikkaamiseen tai suurempaan eläkekarttumaan työssä jatkettaessa. Varhaiseläkereittejä voidaan myös purkaa. OECD:n (2011) mukaan vain harvassa maassa eliniän muutos on otettu huomioon eläkeikää korottamalla. Tilanne on kuitenkin muuttumassa.

2.1 Suomi

Suomessa on osin etuusperusteinen järjestelmä, jossa työeläkkeen taso määritellään etukäteen. Ansioeläke vähentää kansaneläkkeen määrää. Maksussa olevat eläkkeet eivät kuitenkaan voi laskea. Suomentyyppinen järjestelmä on voimassa ainakin Portugalissa. Suomen elinaikakertoimen sisältävä järjestelmä ei ole kuitenkaan mikään puhtaista eläkejärjestelmistä, vaan siinä on piirteitä sekä etuusperusteisesta järjestelmästä että laskennallisten tilien järjestelmästä.

Suomessa elinaikakertoimen vaikutus tulee voimaan vähitellen. Ensimmäistä kertaa se vaikutti vuonna 2010 ja ensimmäinen kohortti, jota elinaikakerroin koski oli vuonna 1948 syntyneet (taulukko 2.1). Elinaikakerroin määräytyy vuosittain sen mukaan, kuinka paljon

elinajanodote on kasvanut vuoden 2009 tasoon verrattuna. Vertailun pohjana käytetään kunakin vuonna 62 vuotta täyttävän syntymäikäluokan elinajanodotetta. Vuonna 2014 62 vuotta täyttävälle elinaikakerroin oli 0,976, eli elinaikakerroin leikkaa kuukausittaista eläkettä noin 2,4 prosentilla. Elinaikakertoimen vaikutuksen kompensoimiseksi työskentelyä on jatkettava 63 ikävuoden täyttämisen jälkeen karkeasti ottaen noin puolella 63-vuotiaan elinajanodotteen kasvusta.

Taulukko 2.1.

Esimerkkejä elinaikakertoimen vaikutuksesta eläkkeeseen.

län 62 täyttämivuosi	Syntymävuosi	Elinaikakerroin	Pienennys-%	Kompensoiva lisätyöskentely 63 ikävuoden täyttämisen jälkeen, kk (eläke 60 % palkasta)
2009		1	-	
2010	1948	0,992	0,8	1
2011	1949	0,987	1,3	2
2012	1950	0,984	1,6	3
2013	1951	0,979	2,1	3
2014	1952	0,976	2,4	4
2024	1962	0,917	8,3	14
2034	1972	0,871	12,9	23

Lähde: Eläketurvakeskus.

Eliniän edelleen pidentyessä elinaikakertoimen vaikutus kasvaa seuraavien sukupolvien kohdalla. Työkyvyttömyyseläkkeissä elinaikakerrointa sovelletaan lievennettynä. Se vaikuttaa karttuneen eläkkeen suuruuteen työkyvyttömyyden alkamisvuoden elinaikakertoimella, mutta ei tulevan ajan osaan. Tuleva aika tarkoittaa sitä, että työkyvyttömyyseläkkeellä oleville karttuu eläkettä työkyvyttömyyden alkuehetkestä vanhuuseläkeikään saakka.¹

Elinaikakertoimen eläkettä leikkaava vaikutus, ja siten myös sen luomat taloudelliset kannustimet työssä jatkamiseen, voivat realisoitua suuremmissa määrin vasta tulevaisuudessa, kun elinaikakertoimen kuukausittaisia eläkkeitä leikkaavan vaikutuksen on arvioitu kasvavan huomattavasti. Esimerkiksi vuonna 1970 syntyneille elinaikakertoimen ennustetaan leikkaavan kuukausittaista eläkettä noin 13 prosentilla ja 1990 syntyneille, jotka ovat 62-vuotiaita vuonna 2052 lähes viidenneksellä.

2.2 Muut maat

Eläkkeiden automaattinen linkittäminen eliniänodotteen kehitykseen on yleistynyt niin, että lähes puolessa OECD-maista on käytössä jonkinlainen automaattinen vakautusmekanismi (OECD 2011). Italiassa, Latviassa, Norjassa, Puolassa ja Ruotsissa on käytössä laskennallinen maksuperusteinen järjestelmä (tai laskennallinen tilijärjestelmä), joka on yhteydes-

¹ Työmarkkinajärjestöjen neuvottelutuloksessa esitetään, että vuodesta 2017 elinaikakerroin leikkaa myös työkyvyttömyyseläkkeiden tulevan ajan osaa.

sä elinajanodotteen kehitykseen. Lisäksi kaikissa näissä maissa rahoituksen vakauteen vaikutetaan indeksoinnin kautta, mutta hieman toisistaan poikkeavalla tavalla.

Ruotsissa työeläkejärjestelmä on maksuperusteinen (laskennallinen tilijärjestelmä). Lisäksi on niin sanottuja rahastoeläkkeitä. Eläkkeen suuruus määräytyy maksettujen maksujen ja rahastotuottojen mukaan. Järjestelmä on suunniteltu niin, että se nostaa tai laskee automaattisesti eläkkeiden tasoa koko järjestelmän rahoituksen kestävyuden ja eliniänodotteen mukaan. Tämä uudistus tehtiin jo 1990-luvulla.

Puolassa ja Ruotsissa eläke lasketaan jakamalla henkilön tilin arvo kertoimella, joka heijastaa eliniänodotetta eläkkeellesiirtymishetkellä. Eliniänodotteen nousu pienentää vuotuisia eläkettä siten että eläkevarallisuus on lähes riippumaton kohortin jäljellä olevasta eliniänodotteesta ja eläkkeellesiirtymisiäst. Henkilö voi pienentää eläkkeen vähennystä lykkäämällä eläkkeelle siirtymistä.

Italiassa eläke lasketaan maksettujen maksujen (joita kohotetaan nimellisen bkt:n kasvun mukaan) ja muunnoskertoimen avulla. Eläke on suhteessa maksuihin ja eläkeikään. Muunnoskerroin on saatavissa 57–70-vuotiaille. Muunnoskertoimia päivitetään joka kolmas vuosi ja vuodesta 2021 lähtien joka toinen vuosi. Maksu ja ikävaatimukset indeksoidaan eliniänodotteen muutoksiin 65 vuoden iässä. Eliniänodotteeseen sidottua indeksointia sovellettiin ensimmäisen kerran vuonna 2013. Aluksi eläkeikää kohotetaan kolmen vuoden välein viimeisen kolmen vuoden elinajanodotteen mukaisesti ja vuodesta 2019 alkaen joka toinen vuosi. (Ervik & Lindén 2013.)

Joissain maissa elinajan piteneminen otetaan huomioon korottamalla työuran pituuden vaatimusta tai eläkeikää, mikäli elinikä pitenee. Ranskassa työuran pituuden ja odotetavissa olevan keskimääräisen eläkkeelläoloajan suhde pyritään pitämään vakiona. Tanskassa puolestaan eliniän kohoaminen vaikuttaa eläkeikään (60-vuotiaiden elinajanodotteen perusteella), mutta vasta pitkän siirtymäajan jälkeen ja hallituksen täytyy vahvistaa se ennen voimaantuloa. Se otetaan käyttöön vuoden 2030 paikkeilla. Lisäksi varhaiseläkeikä nousee kahdella vuodella, 62 vuoteen vuosien 2014 ja 2017 välillä. Myös normaali vanhuuseläkeikä nousee kahdella vuodella, 67 vuoteen vuosien 2019 ja 2022 välillä. (ks. tarkemmin Tenhunen & Vaittinen 2010; Holmøy & Stølen 2013.)

Portugalissa eläkkeitä sopeutetaan eläkkeellesiirtymishetkellä kertoimella, joka on 65 vuotiaan eliniänodote vuonna 2006 suhteessa eläkkeelle siirtymistä edeltävään vuoteen. Tätä kerrointa sovellettiin ensimmäisen kerran 2008 ja se päivitetään vuosittain. Slovakiassa eläkeikä nousee automaattisesti vuotuisen eliniänodotteen muutoksen perusteella. Tätä sovelletaan ensimmäistä kertaa 2017. Kreikassa ja Alankomaissa eläkeikää aletaan sopeuttamaan eliniänodotteeseen 2021. (Schwan & Sail 2013.)

Vuoden 2014 alussa Espanjassa otettiin käyttöön uusi eläke-etuuksien indeksointimekanismi, joka huomioi eläkejärjestelmän taloudellisen kestävyuden. Aiemmin eläkkeet olivat indeksoitu kuluttajahintakehitykseen. Vuonna 2011 päätettiin eläkeiän asteittaisesta nostamisesta 67 vuoteen 2028 mennessä. Samana vuonna sovittiin myös elinaikakerroimen, joka sopeuttaa eläkkeiden tason nousevaan elinajanodotteeseen, käyttöönotosta vuonna 2019. Tämä niin sanottu kestävyyskerroin ottaa huomioon viiden vuoden aikana tapahtuneen 67-vuotiaan elinajanodotteen kehityksen. Kerroin tarkistetaan joka viides vuosi.

Japanissa eläkkeitä leikataan oletetun (vakioisen) elinajanodotteen kehityksen perusteella, mutta siellä ei ole automaattista linkkiä eläkkeiden ja elinajanodotteen mahdollisen muutoksen välillä.

Norjassa tehtiin eläkeuudistus vuonna 2011. Tällöin otettiin käyttöön joustava eläkeikä 62–75 vuotta. Norjassa elinajan pidentämiseen sopeuttava jakoluku on riippuvainen sekä kohortin odotetusta eliniästä että henkilön eläkkeelle jäämisiästä. Mitä pidemmälle eläkkeen noston aloittamista lykkää, sitä pienemmällä kertoimella eläke-etuus jaetaan.² Elinaikakerroin määritellään joka kohortille 61 vuoden iässä, jolloin eläkkeet sopeutetaan kulloisenkin eliniänodotteen perusteella vuoden 2010 eliniänodotteeseen. Jokainen kohortti saa joukon erilaisia elinaikakertoimia ikävälillä 62–75 vuotta. (Risku & Vidlund 2008; Keilman & Keller 2014.)

Norjassa eläkkeen voi nostaa jo 62-vuotiaana, riippumatta siitä, jatkaako töissä vai ei. Noin 60 prosenttia eläkkeelle siirtyneistä alle 67-vuotiaista jatkoi työskentelyä eläkkeen nostamisen rinnalla (Dahl & Lien 2011). Vuodesta 2011 lähtien 62–66-vuotiaiden työllisyysaste on noussut eläkkeen nostamisen ja työskentelyn rinnakkaismahdollisuuden vuoksi. Jo aiemmin Norjassa annettiin 62 vuotta täyttäneille mahdollisuus lyhennettyyn työaikaan. Ikääntyviä houkuteltiin pysymään työelämässä myös myöntämällä 60 vuotta täyttäneille ylimääräinen lomaviikko.

Elinaikakerroin perustuu oletukseen, että eläkkeen pieneminen saa ihmiset jatkamaan töissä pidempään. Työssä jatkaminen tai eläkkeelle siirtyminen perustuu kuitenkin puhtaasti ihmisten omaan valintaan. Esimerkiksi Norjassa on oletettu, että työvoimaan osallistuminen nousee voimakkaasti, koska ihmiset haluavat korvata eläkkeen alennuksen työskentelemällä vanhemmiksi. Esimerkiksi vuoteen 2050 mennessä elinajanodotteen on oletettu kasvavan neljällä vuodella. Välttääkseen eläkkeen vähenemisen, eläkkeelle siirtymisen ennakoidaan myöhentyvän lähes kolmella vuodella, eli noin kahdella kolmasosalla elinajan kasvusta. (Fredriksen ym. 2008.) Samaan aikaan on esitetty epäilyjä, ymmärtävätkö ihmiset automaattisen vakauttajan toiminnan periaatteen, eli sen, että eläkkeen vähenemisen voi kompensoida työskentelemällä pidempään (Ervik & Lindén 2013).

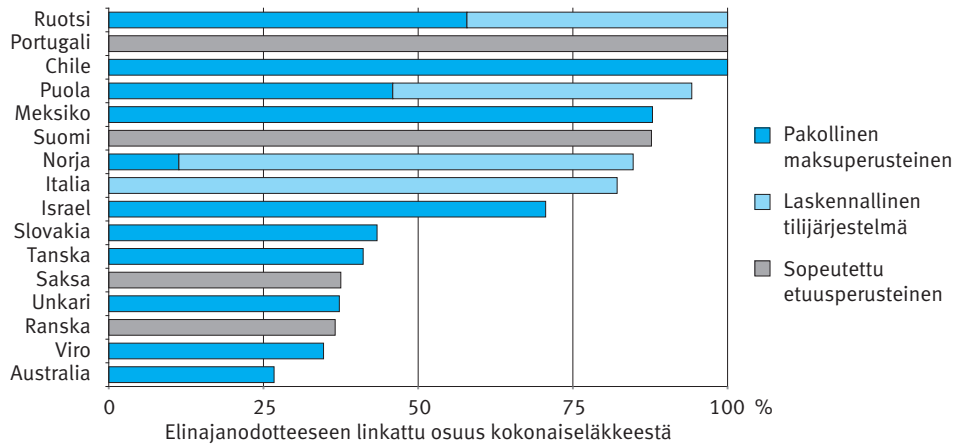
Kuvio 2.1 kertoo, missä määrin eri maiden eläkejärjestelmien komponentit on linkattu elinajanodotteeseen. Mikäli kaikki eläkejärjestelmän komponentit otetaan huomioon, eläkkeiden linkki elinajanodotteeseen on erityisen voimakas (100 %) Portugalissa ja Ruotsissa. Portugalissa sopeutuminen hoidetaan etuusperusteisen järjestelmän kautta ja Ruotsissa laskennallista tilijärjestelmää ja kahta maksuperusteista järjestelmää sopeuttamalla. Myös esimerkiksi Suomessa, Italiassa ja Norjassa yhteys eläkkeiden ja elinajanodotteen välillä on keskimääräistä vahvempi. Eläkejärjestelmien koostumus on eri maissa kuitenkin erilainen. Lisäksi eroja on siinä, kuka ”maksaa” elinajan pidentymisen kustannukset; eläkkeen saajat vai eläkkeen maksajat (eläkelaitokset). Suomessa ja Portugalissa eläkkeen saajat kantavat lähes koko elinajan pidentymisen riskin, koska eläkejärjestelmän tärkeimmät komponentit on linkattu elinajanodotteeseen. Ruotsissa vastaava osuus on noin 60 prosenttia. Sitä vas-

² Esimerkiksi Norjassa vuonna 1950 syntyneen on työskenneltävä 67 vuoden ja 8 kuukauden ikään kompensoidakseen elinaikakertoimen vaikutuksen. Vastaavat iät 1970 ja 1990 syntyneillä ovat 69 vuotta 11 kuukautta ja 71 vuotta ja 6 kuukautta.

toin Norjassa eläkkeen saajat kustantavat vain kymmenesosan kustannuksista. (OECD 2011; Whitehouse 2007.)

Kuvio 2.1.

Eläkkeiden linkki elinajanodotteeseen eri maissa (keskituloinen mies).

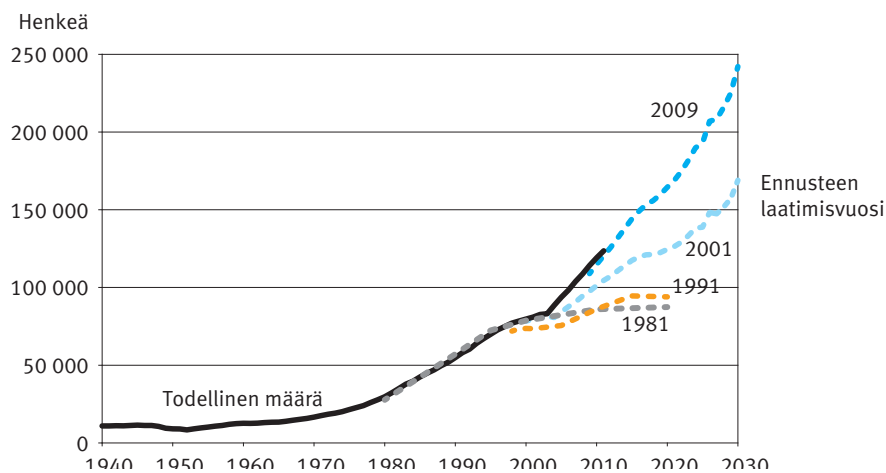
Lähde: OECD:n eläkemallit.

2.3 Väestöennusteista

Elinaikakerroin perustuu väestöennusteisiin. Väestöennusteet ovat aina epävarmoja. Tämän näkee esimerkiksi kuvioista 2.2, jossa on kuvattu Tilastokeskuksen eri vuosina tehtyjen väestöennusteiden ennuste yli 85-vuotiaiden määrästä. Eri vuosina tehtyjen ennusteiden välillä on huomattavia eroja. Esimerkiksi vuonna 1981 ennakoitiin, että yli 85-vuotiaita olisi noin 100 000 vuonna 2020. Vuosien 2009 ja 2012 ennusteissa arvio oli noussut jo noin 160 000 henkeen.

Kuvio 2.2.

Yli 85-vuotiaiden määrä Suomessa vuosina 1940–2012 ja ennuste vuoteen 2030 saakka eri vuosien väestöennusteissa.

Lähde: Tilastokeskus.

Tilanne on samankaltainen kaikkialla maailmassa. Esimerkiksi Norjan Tilastokeskuksen vuosien 1969 ja 1996 välillä tekemät väestöprojektiot arvioivat vastasyntyneen elinajanodotteen olevan 15 vuoden päästä vain noin kaksi vuotta toteutunutta matalampi, mutta sen seurauksena yli 85-vuotiaiden ennakoitu määrä 15 vuoden kuluttua oli 10–15 prosenttia liian alhainen. Väestöennusteissa virheet siis kertautuvat helposti. (Keilman ym. 2002.) Samoin Englannissa vuoden 1981 väestöennusteessa 65 vuotta täyttäneen väestön määrän arvioitiin olevan noin 9 miljoonaa vuonna 2011 ja saavuttavan huippunsa noin 12 miljoonaa vuonna 2036. Vuoden 2004 väestöennusteessa yli 65-vuotaiden määrän arvioitiin olevan jo noin 16 miljoonaa vuonna 2036 ja kasvavan edelleen (OECD 2011).

Keilman (2008) osoittaa, että 15:ssä eri Euroopan maassa periodilla 1950–2001 tehdyt väestöennusteet eivät juurikaan ole tarkentuneet neljännesvuosisadan aikana. Elinajanodote on kasvanut selvästi nopeammin kuin väestötieteilijät ovat kuvitelleet. Tästä syystä esimerkiksi Norjassa on tuotu esiin huoli siitä, että mikäli elinajanodote muuttuu yllättäen suuntaan tai toiseen, pystyykö eläkejärjestelmä reagoimaan tähän riittävällä tavalla. Syynä tähän huoleen on se, että henkilön eläke määritellään eläkkeelle jäätessä, eikä sitä voi sen jälkeen muuttaa, tapahtuipa elinajanodotelle mitä tahansa. (Keilman & Keller 2014.) Sama ongelma koskettaa toki liki kaikkia länsimaita, mukaan lukien Suomi.

3 Varhaiseläke”kepin” vaikutus eläkkeelle siirtymiseen

Seuraavaksi siirrytään tarkastelemaan julkisen sektorin henkilökohtaisia eläkeikiä ja varhennettua vanhuuseläkettä. Ennen henkilökohtaista eläkeikänsä eläkkeelle jääneiden eläke normeerataan. Varhennetun vanhuuseläkkeen valinneiden eläkkeeseen tehdään varhennusvähennys. Molemmissa tapauksissa eläke leikkautuu pysyvästi. Varhennusvähennyksen ja normeerauksen välillä on siis tietty analogia elinaikakerroimen kanssa. Tarkasteluissa hahmotetaan, kenen eläkkeellesiirtymiskäyttäytymiseen elinaikakerroin ei välttämättä vaikuta. Millaiset ihmiset jäävät eläkkeelle varhennusvähennyksestä tai normeerauksesta huolimatta? Varhennusvähennyksen käyttäjiä kutsutaan tässä varhentajiksi ja ennen henkilökohtaista eläkeikää eläkkeelle jääviä aikaistajiksi.

3.1 Julkisen sektorin henkilökohtaisen eläkeiän yhteys eläkkeelle siirtymiseen

Julkisella sektorilla henkilökohtaiset eläkeiät ohjaavat voimakkaasti vanhuuseläkkeelle siirtymisen ajoittumista.³ Jatkaessaan henkilökohtaiseen eläkeikään asti henkilöllä on oikeus ennen vuotta 1995 kertyneisiin korkeampiin eläkekarttumiin. Mikäli henkilö jää eläkkeelle ennen henkilökohtaista eläkeikänsä, hänen eläkkeensä normeerataan, eli hän menettää näiden korkeampien karttumien tuoman lisän eläkkeeseensä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että eläke jää pysyvästi 7–9 prosenttia pienemmäksi (Eläkekysymysten asiantuntijatyöryhmän raportti 2013).

Tämän vuoksi seuraavaksi tarkastellaan julkisen sektorin henkilökohtaisten eläkeikien ja vanhuuseläkkeellesiirtymisiän välistä yhteyttä. Tarkastelu suoritetaan työeläkejärjestelmän eri rekistereistä kootulla kokonaisaineistolla, joka sisältää kaikki vuoden 2011 aikana vanhuuseläkkeelle siirtyneet yli 50-vuotiaat, jotka ovat elossa 31.12.2011, asuvat vakituisesti Suomessa ja ovat Suomen kansalaisia. Tästä aineistosta on poimittu julkisella sektorilla vuoden 2010 lopussa työskennelleet henkilöt, jotka ovat siirtyneet vanhuuseläkkeelle vuoden 2011 aikana. Aineiston koko on noin 12 000 henkeä. Julkisen sektorin henkilökohtaisista eläkei’istä liki 80 prosenttia sijoittuu välille 63–65 vuotta (taulukko 3.1).

Julkisen sektorin henkilökohtaisen eläkeiän ja eläkkeelle siirtymisen ajoittumisen välillä on vahva yhteys. Eläkkeellesiirtymisiän hajonta kuitenkin jonkin verran kasvaa henkilökohtaisen eläkeiän noustessa. Sen sijaan esimerkiksi niistä, joilla henkilökohtainen eläkeikä on 63 vuotta, puolet jää eläkkeelle juuri tässä iässä, mutta lähes saman verran jatkaa työssä henkilökohtaista eläkeikää pidempään. Osa jää kuitenkin eläkkeelle ennen henkilökohtaista vanhuuseläkeikänsä. Niistä, joilla henkilökohtainen eläkeikä on 64 vuotta, liki kaksi kolmesta siirtyy eläkkeelle tässä iässä. Reilu kymmenesosa tästä joukosta jää eläkkeelle jo vuotta aikaisemmin, mutta samaan aikaan noin joka viides lykkää eläkkeelle siirtymistä vähintään vuodella.

3 Tässä termiä ”henkilökohtainen eläkeikä” käytetään ns. yleisnimikkeenä julkisen sektorin erilaisista eläkei’istä.

Taulukko 3.1.

Julkisen sektorin henkilökohtaisen eläkeiän ja todellisen eläkkeellesiirtymisiän välinen vastavuus vuonna 2011 vanhuuseläkkeelle siirtyneillä, prosenttia.

Henk.koht. eläkeikä	Eläkkeellesiirtymisikä vuoden 2011 aikana vanhuuseläkkeelle siirtyneillä, ikä vuoden 2011 lopussa								Yht. lkm	Osuus kaikista
	Alle 60	60	61	62	63	64	65	66–		
Alle 60	93	3	1	1	1	0	1	0	635	5,4 %
60	3	67	18	4	3	3	2	1	1 118	9,5 %
61	0	0	74	16	3	3	2	1	489	4,1 %
62	0	0	0	82	10	4	3	1	426	3,6 %
63	0	0	0	1	53	29	9	7	1 395	11,8 %
64	0	0	1	1	12	65	15	7	4 716	39,9 %
65	0	0	0	2	33	16	37	11	3 052	25,8 %
Yht.	5	7	5	5	20	34	17	7	11 831	100 %

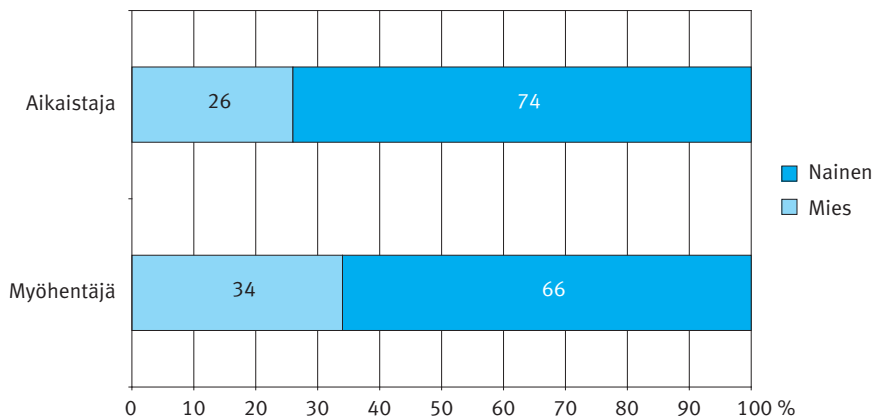
Huom. Pyörityksistä johtuen prosentit eivät välttämättä summaudu tasan sataan.

Heikoin henkilökohtaisen eläkeiän ja vanhuuseläkkeellesiirtymisiän välinen yhteys näyttää olevan niillä, joilla henkilökohtaiseksi eläkeikäksi on aineiston perusteella määriteltä 65 vuotta. Tästä joukosta liki puolet jatkaa työssä vähintään 65 ikävuoteen saakka ja vastaavasti toinen puolikas jää eläkkeelle ennen tätä ikää.

Yhteensä aikaistajia on aineistossa vajaat 2 200 henkeä eli noin 18 prosenttia siirtyy eläkkeelle ennen henkilökohtaista eläkeikänsä. Millaisia nämä aikaistajat sitten ovat? Analyysi esitetään aluksi kuvioiden avulla ja myöhemmin yksinkertaisen mallituksen perusteella. Kuvion 3.1 perusteella noin kolme neljästä ennen henkilökohtaista eläkeikänsä eläkkeelle siirtävistä on naisia. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että joka viides nainen jää eläkkeelle ennen henkilökohtaisen eläkeiän täyttymistä.⁴ Miehillä vastaava osuus on noin 15 prosenttia. Parisuhteella ei kuvailevan tarkastelun perusteella näyttäisi olevan vaikutusta aikaistamiseen.

Kuvio 3.1.

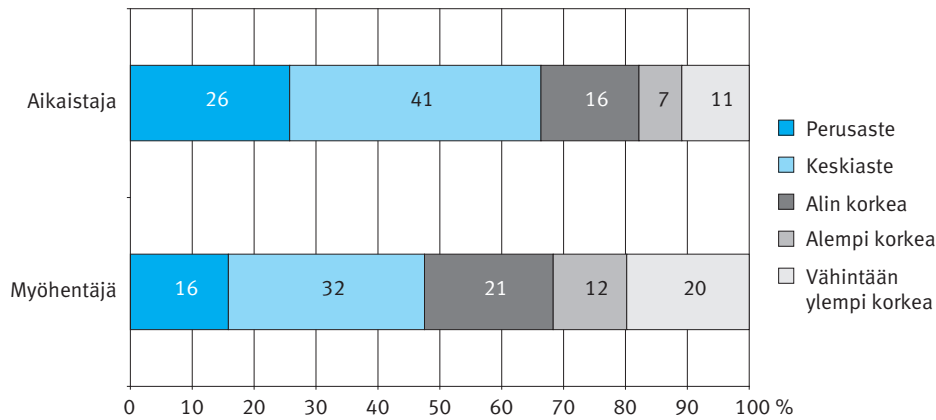
Ennen henkilökohtaista eläkeikää eläkkeelle jäävät (aikaistajat) ja vähintään henkilökohtaiseen eläkeikänsä saakka työskentelevät (myöhentäjät) sukupuolen mukaan.

4 Näitä osuuksia ei pysty näkemään kuvioista 3.1–3.5.

Kuvio 3.2.

Ennen henkilökohtaista eläkeikää eläkkeelle jäävät (aikaistajat) ja vähintään henkilökohtaiseen eläkeikään saakka työskentelevät (myöhentäjät) koulutuksen mukaan.

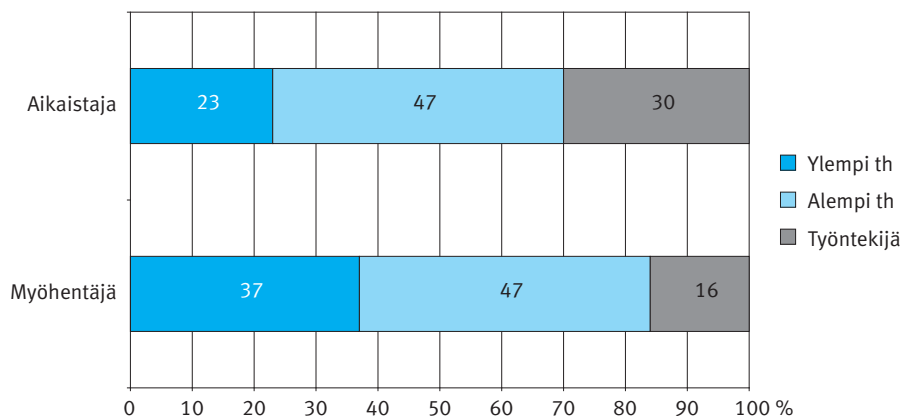

Koulutukseltaan aikaistajat ovat valtaosin perus- tai keskiasteen koulutettuja (kuvio 3.2). Joka viides perusasteen koulutetuista ja joka neljäs keskiasteen tutkinnon suorittaneista jää eläkkeelle ennen henkilökohtaista eläkeikänsä. Myöhentäjät puolestaan ovat useammin suorittaneet vähintään ylempään korkeakoulututkinnon.

Myös sosioekonomiselta asemaltaan aikaistajat ja myöhentäjät poikkeavat toisistaan (kuvio 3.3). Työntekijäasemassa toimivat jättävät työelämän usein ennen henkilökohtaisen eläkeiän täyttämistä. Sen sijaan myöhentäjien joukossa ylempien toimihenkilöiden osuus on suurempi. Liki 30 prosenttia työntekijöistä vetäytyy eläkkeelle ennen henkilökohtaista eläkeikänsä. Ylempillä toimihenkilöillä vastaava osuus on vain 10 prosentin luokkaa.

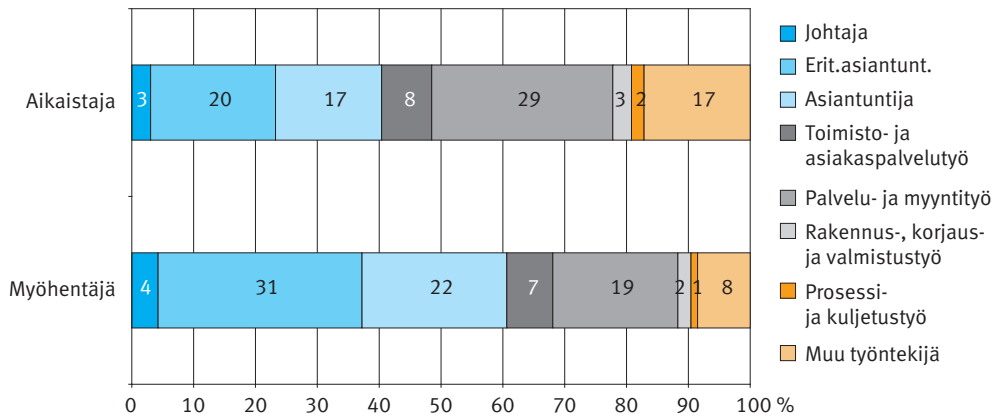
Kuvio 3.3.

Ennen henkilökohtaista eläkeikää eläkkeelle jäävät (aikaistajat) ja vähintään henkilökohtaiseen eläkeikään saakka työskentelevät (myöhentäjät) sosioekonomisen aseman mukaan.

Kuvio 3.4.

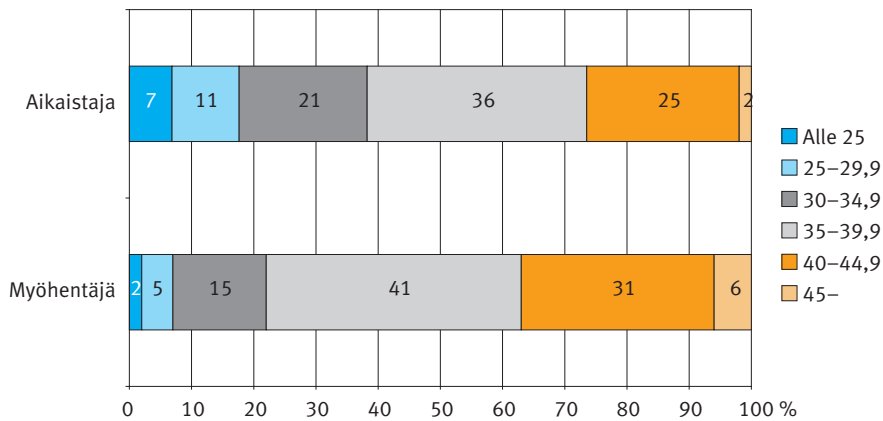
Ennen henkilökohtaista eläkeikää eläkkeelle jäävät (aikaistajat) ja vähintään henkilökohtaiseen eläkeikään saakka työskentelevät (myöhentäjät) ammatin mukaan.

Aikaistajien joukossa korostuu palvelu- ja myyntityötä tekevien ja muiden työntekijöiden osuus (kuvio 3.4). Palvelu- ja myyntityötä tekevästä joka neljäs ja muista työntekijöistä liki joka kolmas siirtyy eläkkeelle ennen henkilökohtaista eläkeikänsä. Vähintään henkilökohtaiseen eläkeikään jatkavien ammattirakenne painottuu asiantuntijoihin. Asiantuntijoista liki 90 prosenttia jatkaa tähän ikään saakka.

Kuvio 3.5.

Ennen henkilökohtaista eläkeikää eläkkeelle jäävät (aikaistajat) ja vähintään henkilökohtaiseen eläkeikään saakka työskentelevät (myöhentäjät) työuran pituuden mukaan.

Suhteellisen lyhyt työura on yleisempi aikaistajien joukossa (kuvio 3.5). Esimerkiksi liki joka kolmas 25–29,9 vuotta ja joka viides 30–34,9 vuotta työskennelleistä jää eläkkeelle ennen henkilökohtaista eläkeikänsä. Myöhentäjillä sen sijaan on pidempiä, yli 35 vuoden työuria useammin. Jopa 85–95 prosenttia yli 35 vuoden työuran tehneistä jatkaa vähintään henkilökohtaiseen eläkeikänsä.

3.2 Varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtyneet vs. työssä jatkavat

Vertailun vuoksi seuraavaksi tarkastellaan varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtyneiden ominaisuuksia. Aiemmista tutkimuksista on syytä mainita Rantalan (2008) tutkimus, jossa tarkastellaan suomalaisella aineistolla, millaisia ovat varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtyneet verrattuna niihin, jotka jatkavat työssä. Tarkastelu koskee vuotta 2002, jolloin varsinainen vanhuuseläkeikä oli 65 vuotta ja varhennetulle vanhuuseläkkeelle pystyi siirtymään 60–64-vuotiaana. Tulosten mukaan perhesiteillä ja erityisesti puolison työmarkkina-asemalla on merkitystä eläkkeellesiirtymispäätöksessä. Sekä miehet että naiset, joiden puoliso ei ole työelämässä, siirtyvät varhennetulle vanhuuseläkkeelle muita useammin. Myös korkeasteen koulutus ja ylimpään tuloneljännekseen kuuluminen lisäävät varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtymisen todennäköisyyttä.⁵ Varhennetun vanhuuseläkkeen käytössä on myös toimialoittaisia eroja; rakennusteollisuudessa ja julkisilla palvelualoilla työskentelevät jäävät varhennetulle vanhuuseläkkeelle muilla toimialoilla työskenteleviä harvemmin. Maantieteellisesti varhennetun vanhuuseläkkeen käyttö on vähäisintä Länsi- ja Keski-Suomessa. (Rantala 2008.)

Rantalan tarkastelun jälkeen eläkejärjestelmä on muuttunut monin tavoin. Viime vuosina varhennetulle vanhuuseläkkeelle on voinut jäädä 62-vuotiaana, tosin nyt tämäkin varhaiseläkereitti on poistunut. On kuitenkin mielenkiintoista tarkastella, ovatko varhennetun vanhuuseläkkeen valinneiden ominaisuudet pysyneet samoina.

Varhennetulle vanhuuseläkkeelle jääneiden eläkkeen alennus vastaa vuonna 1960 syntyneiden elinaikakerrointa, eli eläke pienenee 7,2 prosenttia, mikäli työstä vetäydytään heti kun 62 vuoden ikäpyyikki täyttyy. Tässä esitetyn tarkastelun tarkoituksena on kuvata, millaisia ovat ne henkilöt, jotka valitsevat varhennetun vanhuuseläkkeen eli hyväksyvät eläkkeen pysyvän alennuksen sen sijaan, että jatkaisivat työssä ja saisivat täyden eläkkeen. Vanhuuseläkkeellesiirtymisikään tässä ei oteta kantaa.

Varhennetun vanhuuseläkkeen tarkastelu pohjautuu yllä kuvattuun aineistoon, josta poimittiin 62-vuotiaat henkilöt, jotka joko siirtyvät varhennetulle vanhuuseläkkeelle vuoden 2011 aikana tai jatkavat työssä. Havaintojen määräksi muodostui noin 25 000 henkeä, mutta varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtyneitä on aineistossa hyvin vähän, vain vajaat kolme prosenttia havaintomäärästä (noin 700 henkeä).

Kuvaileva analyysi paljasti joitakin eroja varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtyneiden ja työssä jatkavien ominaisuuksissa. Sosioekonominen asema, parisuhde, työskentelysektori, työuran pituus sekä tulot ovat yhteydessä varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtymiseen. Toimihenkilöt siirtyvät varhennetulle vanhuuseläkkeelle työntekijöitä useammin, samoin parisuhteessa olevat. Julkisella sektorilla työskentelevät valitsevat varhennetun vanhuuseläkkeen yksityisellä sektorilla työskenteleviä harvemmin, samoin hyvin pitkän työuran tehneet. Alimpaan tuloneljännekseen kuulumisen sen sijaan lisää varhennetun vanhuuseläkkeen käyttöä. Nämä erot tulivat esiin myös taulukon 3.2 sarakkeessa ”varhentajat”

5 Vuotta 1997 koskevassa vastaavassa mallissa koulutus ei ollut tilastollisesti merkitsevä ja sekä alimpaan että ylimpään tuloneljännekseen kuulumisen lisäksi varhennetulle vanhuuseläkkeelle jäämisen todennäköisyyttä verrattuna keskituloisiin.

esitettyssä yksinkertaisessa mallituksessa⁶. Sen sijaan sukupuoli, sairastelu tai koulutus eivät näyttäisi olevan yhteydessä varhennetun vanhuuseläkkeen käyttöön.

Tulojen suhteen tulokset ovat Rantalan (2008) tulosten kanssa osittain ristiriitaisia. Toisaalta on syytä huomata, että aineistot eivät ole täysin vertailukelpoisia. Rantalan aineistossa varhennusvähennys saattoi olla alimmillaan 4,8 prosenttia ja enimmillään yli 19 prosenttia, riippuen varhennetulle vanhuuseläkkeellesiirtymisiästä. Lisäksi Rantalan vertailuryhmänä olivat keskituloiset.

Taulukko 3.2.

Varhennetun vanhuuseläkkeen valinneiden (varhentajat) ja julkiselta sektorilta ennen henkilökohtaista eläkeikää eläkkeelle siirtyneiden (aikaistajat) palkansaajien ominaisuuksia; logit-mallin riskisuhteet. Vertailuryhmä suluissa.

Muuttuja	Riskisuhde	
	Varhentajat	Aikaistajat
Nainen	1,04	1,00
Koulutus (ref. Perus- tai keskiaste)		
Alempi korkea-aste	1,15	0,78***
Vähintään ylempi korkea-aste	1,00	0,70***
Sosioekonominen asema (ref. Työntekijä)		
Alempi toimihenkilö	1,37*	0,79**
Ylempi toimihenkilö	1,63***	0,67***
Naimisissa (ref. Sinkku)	1,26**	1,11*
Julkinen sektori (ref. Yksityinen sektori)	0,43***	
Kuukausitulot (ref. Alle 1620)		
1 620–2 450	0,46***	0,80***
2 451–3 440	0,37***	0,42***
Yli 3 440	0,42***	0,22***
Työuran pituus (ref. Alle 30 vuotta)		
30–39,9 vuotta	0,89	0,47***
Vähintään 40 vuotta	0,74*	0,26***
	N=20 167	N=11 959
Pseudo R2	0,04	0,08

***/**/* tilastollisesti merkitsevä 1/5/10 % tasolla.

Huom. Varhentajien ja aikaistajien aineistot eivät ole vertailukelpoisia. Varhentajia koskeva aineisto koostuu vain 62-vuotiaista, joista osa jää varhennetulle vanhuuseläkkeelle ja osa jatkaa työssä. Aikaistajien aineisto koostuu 62–65-vuotiaista ja siinä ratkaisevaa on se, onko jäänyt eläkkeelle ennen henkilökohtaista eläkeikänsä vai jatkaako henkilökohtaiseen eläkeikään saakka, riippumatta siitä, mikä henkilökohtainen eläkeikä on.

6 Mallitus tehtiin yksinkertaisella logit-mallilla, jossa selitettävänä muuttujana oli varhennetun vanhuuseläkkeen ottaja/työssä jatkaaja tai ennen henkilökohtaista eläkeikää eläkkeelle jäänyt/vähintään henkilökohtaiseen eläkeikään saakka jatkanut (1/0). Selittävinä tekijöinä olivat sukupuoli, koulutus, sosioekonominen asema, parisuhde, tulot, työskentelysektori, työuran pituus ja sairaslomajaksojen pituus. Tulokset eivät riippuneet mallispesifikaatiosta, eivätkä siitä, tarkasteltiin vain yksityisellä sektorilla työskennelleitä varhentajia.

Mallitus tehtiin erikseen myös ennen henkilökohtaista eläkeikää eläkkeelle siirtyneille julkisen sektorin palkansaajille (taulukon 3.2 ”aikaistajat”). Mallitulokset vahvistavat kuvailevan analyysin havaintoja. Lisäksi tulokset osoittavat, että aikaistajat ovat ominaisuuksiltaan pitkälti samankaltaisia kuin varhentajat, vaikka joitain erojakin on. Sukupuolella ei ollut merkitystä, vaikka kuvailevassa analyysissä naiset näyttivätkin poistuvan eläkkeelle miehiä useammin ennen henkilökohtaista eläkeikänsä. Parisuhteessa olevat ja pienituloiset siirtyvät eläkkeelle muita todennäköisemmin ennen henkilökohtaista eläkeikää. Pitkä työura ehkäisee aikaista eläkkeelle siirtymistä. Varhennusvähennykseen verrattuna käyttäytymisen erot liittyvät koulutukseen ja sosioekonomiseen asemaan.⁷ Julkisella sektorilla työntekijäasemassa olevat ja heikosti koulutetut jättävät työelämän toimihenkilöitä ja hyvin koulutettuja useammin ennen henkilökohtaisen eläkeiän täyttymistä.

Määttäsen (2013) simulointitulosten kanssa tulojen vaikutus on yhtenevä sekä varhentaajilla että aikaistajilla; hyvätuloiset reagoivat varhennusvähennykseen negatiivisesti. Toisaalta tulotaso ei sinänsä vaikuta varhennusvähennyksen suuruuteen, sillä vähennyksen määrä perustuu karttuneen eläkkeen määrään. Voitaneen kuitenkin olettaa, että parempituloisille on kertynyt myös parempi eläke.

Varhaista eläkkeelle siirtymistä on tarkasteltu myös kansainvälisesti. Tarkastelukohteenä on pääosin ollut varhennusvähennyksen tai muiden taloudellisten kannustimien vaikutus eläkkeelle siirtymiseen. Muihin tekijöihin on kiinnitetty selvästi vähemmän huomiota. Järjestelmien erilaisuuden ja tutkimuskohteiden erilaisten rajausten vuoksi eri maissa saadut tulokset vaihtelevat jonkin verran.

Hanel (2010) tarkastelee varhaiseläkkeiden varhennusvähennyksen vaikutuksia Saksassa. Vähennys on pysyvä ja tehdään kuukausieläkkeeseen. Vähennys vaihtelee 0,3 prosentin ja 18 prosentin välillä riippuen syntymäkohortista ja eläke-etuuden nostamisen aloitusajankohdasta. Tulosten mukaan varhennusvähennys aiheuttaa keskimäärin noin 14 kuukauden viivästyksen eläke-etuuden hakemisessa ja noin 10 kuukauden viivästyksen työstä poistumisessa. Myös esimerkiksi Börsch-Supan ym. (2004) ja Berkel & Börsch-Supan (2004) päätyivät johtopäätökseen, että varhennusvähennys viivästyttää eläkkeelle siirtymistä.

Berkel & Börsch-Supan (2004) osoittavat, että naimisissa olevat saksalaiset naiset pysyttelevät töissä muita naisia todennäköisemmin. Miehillä perhetekijöistä eläkkeelle siirtymisen lykkäämiseen vaikuttaa puolestaan lasten olemassaolo. Miehet pysyttelevät työssä pidempään kuin naiset. Myös korkeampi koulutus ja korkeammat tulot pienentävät eläkkeelle siirtymisen todennäköisyyttä. Samaan aikaan on myös huomattu, että naiset ja työntekijät, joilla on matala eläketaso eivät juurikaan näytä pidentävän työuriaan. Näissä ryhmissä eläketason pienennys voi lisätä vanhuusköyhyyttä. (van Solinge & Henkens 2009; Hanel 2010; OECD 2011; Poulsen 2015.)

Norjassa on havaittu, että paremmin ansaitsevat ovat kiinnostuneempia eläkkeestään. Varakkaammat henkilöt näyttävät myös onnistumaan luovimaan eläkeviidakossa ja tekemään parhaat valinnat eli optimoimaan eläketuoton. Sen sijaan sukupuoli tai koulutus eivät näytä olevan merkitseviä tekijöitä. (Grønli & Keilman 2013.) Toisaalta Midsundstadin (2002) mukaan työntekijät jäävät toimihenkilöitä aikaisemmin eläkkeelle, samoin heikommin koulutetut. Myös eläkkeellä oleva tai työtön puoliso lisää varhaisen eläkkeelle siirtymi-

7 Osin erot voivat johtua yksityisen ja julkisen sektorin ammattirakenteiden erilaisuudesta.

sen riskiä. Yleinen löydös on, että ne, joilla on terveysongelmia, vetäytyvät työmarkkinoilta aikaisemmin (esim. Hanel 2010).

Osassa maita tulokset ovat yhteneviä Suomea koskevien tulosten kanssa. Erityisesti julkisen sektorin aikaistajien kanssa löytyy yhtäläisyyksiä. Ne liittyvät sosio-ekonomiseen asemaan, koulutukseen ja tuloihin. Kaikissa näissä ryhmissä heikoimmassa asemassa olevat siirtyvät eläkkeelle henkilökohtaista eläkeikänsä aikaisemmin. Näihin ryhmiin elinaikakerroin ei todennäköisesti vaikuta. Sen sijaan yksityisellä sektorilla työntekijät näyttävät jatkavan toimihenkilöitä useammin työssä vähintään joustavan eläkeiän alarajaan saakka, eikä koulutustaso vaikuta varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtymiseen. Tulos on linjassa Nivalaisen (2014) tarkastelujen kanssa.

4 Taloudellisista kannustimista

Kansainvälisessä kirjallisuudessa huomion kohteena on usein ollut taloudellisten kannustimien vaikutus eläkkeelle siirtymiseen. Tyypillisesti käytettyjä taloudellisten kannustimien mittareita ovat muun muassa eläkevarallisuus, huippuarvo ja optioarvo (ks. esim. Stock & Wise 1990; Gruber & Wise 2004). Eläkevarallisuus on kullakin ajanhetkellä odotettavissa olevan tulevan eläkekertymän nykyarvo. Pitkän aikavälin mittareista huippuarvo kuvaa eläkevarallisuuden maksimivuoden ja kuluvan vuoden erotusta.

Optioarvo puolestaan kuvaa tilannetta, jossa lykkäämällä eläkkeelle siirtymistä työntekijä säilyttää option jäädä eläkkeelle jossain myöhemmässä iässä. Eläkkeellesiirtymiskirjallisuudessa tämän option arvoa mitataan vertaamalla eläkevarallisuuden nykyarvoa, jos eläkkeelle jäädytään heti eläkevarallisuuteen iässä, jossa varallisuus on maksimissaan. Myös lyhyen aikavälin kertymää, tyypillisesti vuoden lisätyöskentelystä saatavaa eläkekattumaa tai eläkevarallisuuden muutosta on käytetty. Myös korvaussuhde ovat yleisesti kirjallisuudessa käytetty eläketason tai taloudellisten kannustimien mittari (OECD 2011). Korvaussuhteella tarkoitetaan tässä vuotuisen tai kuukausittaisen eläke-etuuden suhdetta aiempiin ansioihin.

Tutkimuskirjallisuudessa vallitsee verraten yhdenmukainen käsitys siitä, että eläkekattuma vaikuttaa eläkkeelle jäämispäätökseen. Esimerkiksi Dellis ym. (2004) havainnollistavat, että lyhyen aikavälin muutos eläkevarallisuudessa selittää eläkkeelle jäämistä paremmin kuin pidemmän aikavälin mittarit. Näin oli erityisesti miehillä. Samwick (1998) havaitsee, että merkittävä eläkkeelle siirtymisen ajankohtaan vaikuttava tekijä on lisätyöskentelystä kattuva lisäeläke, ei eläkevarallisuuden taso. Viimeaikaisen psykologisen taloustieteen kirjallisuuden valossa näyttääkin siltä, ettei oletus koko elinkaaren tulojen tarkasta arvioinnista välttämättä toteudu kaikkien kohdalla. Esimerkiksi Gabaix ym. (2006) toteavat kulluttajien huomioivan päätöksiä tehdessään vain lyhyen periodin eteenpäin, vaikka vaikutukset olisivatkin pidempiaikaisia. Vain harva ihminen perustanee eläkepäättöksensä eliniän aikaisen odotetun hyödyn maksimiarvon ja välittömän eläkkeellesiirtymisen tuottaman odotetun hyödyn vertailuun.

Toisaalta kansainvälisesti on myös havaittu, että eläkevarallisuuden taso vaikuttaa eläkkeellesiirtymispäätöksiin. Tyypillisesti ne, jotka ovat paremmassa taloudellisessa asemassa, vetäytyvät eläkkeelle aikaisemmin. (Esim. Berkel & Börsch-Supan 2004; Chan & Stevens 2004.) Baker ym. (2003) päätyvät Kanadan aineistolla johtopäätökseen, että on tärkeää kontrolloida loppuelämän tulovirtaa eläkkeelle siirtymistä selittävässä malleissa.

Gruber & Wise (2004) kuvaavat varsin laajasti eläkkeelle siirtymisen taustatekijöitä eri maissa. He päättelivät, että eläkkeelle jäämisen taloudellisilla insentiiveillä on voimakas kausaalinen yhteys eläkkeelle jäämiseen. Tämä pätee valtaosassa tarkasteltuja maita. Myös Belloni & Alessie (2009) päätyvät samaan johtopäätökseen Italiaa koskevassa empiirissä analyysissään. Heidän tuloksensa ovat robusteja erilaisille oletuksille esimerkiksi palkkaodotuksista.

Ruotsissa normaali eläkeikä on 65 vuotta, mutta eläkkeen voi nostaa jo 60 vuoden iässä. Tällöin eläke pienenee 0,5 prosenttia joka kuukausi. Karlström ym. (2011) tarkastelevat hypoteettisen eläkeuudistuksen vaikutuksia Ruotsissa. Uudistuksessa tiettyjen kohorttien elä-

keoikeuksien alaikärajaa korotetaan kolmella vuodella kaikissa julkisissa eläkemuo-doissa ja samalla kaikki taloudelliset kannustimet työmarkkinoilta poistumiseen muuttuvat vastaavas-ti. Tutkijat päättelevät, että muutokset taloudellisissa kannustimissa viivästyttävät eläkkeel-le siirtymistä selvästi.

Eläkkeelle siirtymisen myöhentäminen kerryttää tulevaa tulovirtaa koko loppuelämän ajan. Norjassa normaali eläkeikä on 67 vuotta, mutta eläkkeen voi nostaa jo 62-vuotiaana. Brinch ym. (2014) simuloivat tulovirtojen arvon molemmissa i'issä ja suhteuttivat ne toi-siinsa. Tulosten mukaan hyöty eläkkeelle siirtymisen lykkäämisestä 62 ikävuodesta 67 ikä-vuoteen alentaa eläkkeen noston todennäköisyyttä 62 vuoden iässä. Eläkkeelle siirtymisen myöhentämisestä kertyvä lisäeläke siis pienentää eläkkeelle siirtymisen riskiä. (Brinch ym. 2014.)

Toisaalta Coile ym. (2002) päättelevät Yhdysvaltalaisella aineistolla, että vaikka eläk-keelle siirtymisen myöhentäminen olisi taloudellisesti edullista monelle, vain harva tosiasi-assa viivästyttää eläkkeelle siirtymistään. Mielenkiintoinen yksityiskohta on, että ihmiset näyttävät tekevän eläkkeliirityspäätöksiä odotetun elinaikansa perusteella. Ne, jotka olettavat elävänsä lyhempään, siirtyvät eläkkeelle aikaisemmin. Tämä on havaittu esimer-kiksi Norjassa. (Brinch ym. 2014.)

Tällöin taloudellisilla kannustimilla ei juurikaan olle merkitystä, vaan tarkoituksena lie-nee nauttia eläkkeelläolosta mahdollisimman pitkään. Toisaalta Hollannissa havaittiin, että ne, jotka olettivat elävänsä pidempään, aikoivat siirtyä eläkkeelle muita myöhemmin. Käy-tännössä näin ei kuitenkaan tapahtunut, eli arvioidulla elinajalla ei todellisuudessa ollut vai-kutusta eläkkeelle siirtymiseen. Sen sijaan varallisuus vaikutti; ne, jotka olivat varakkaam-pia, työskentelivät pidempään. (van Solinge & Henkens 2009.)

Suomessa taloudellisten kannustimien vaikutuksesta eläkkeelle siirtymiseen on varsin vähän tutkimustietoa. Lisäksi saatavilla oleva tutkimustieto on muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta vanhoihin aineistoihin perustuvaa.

Esimerkiksi Hakolan (2002) mukaan taloudellisilla kannustimilla ei käytännössä ole vaikutusta vanhuuseläkkeelle siirtymiseen. Samansuuntaiseen johtopäätöksen päätyi Lai-ne (2004), joka tarkasteli taloudellisten kannustimien vaikutusta eläkkeelle siirtymiseen 2000-luvun alussa. Sekä Hakolalla (2002) että Laineella (2004) taloudellisen kannustimen mittarina oli optioarvo.

Piekkola ja Deschryvere (2005) analysoivat taloudellisten kannustimien, erityisesti op-tioarvon, vaikutusta 51–64-vuotiaiden työllisten varhaiseläkkeelle siirtymiseen Suomessa, Saksassa ja Belgiassa 1994–2001. Tulosten mukaan näissä maissa optioarvon nousu vähen-tää eläkkeelle siirtymisen todennäköisyyttä. Suomessa vaikutus on tilastollisesti merkitse-västi negatiivinen molemmille sukupuolille ja suurempi kuin muissa maissa. Tällä perusteel-la tutkijat päättelevät, että marginaali-insentiivien, ja näin ollen optioarvon, kohottamiseen tähtäävä politiikka on Suomessa tehokasta. Insentiivit toimivat heidän mukaansa erityisen hyvin varhaiseläkeiässä.

On syytä huomata, että optioarvon laskennassa merkitystä on diskonttokorkoa, riski-aversiota ja vapaa-ajan rajahyötyä koskevien parametrien valinnalla. Eri tutkimuksissa tyy-pillisesti käytetään eri arvoja ainakin osalla parametreista. Näin ollen eri tutkimusten tulok-set eivät välttämättä ole suoraan vertailukelpoisia.

Valkonen ja Määttänen (2010) analysoivat varallisuuden vaikutusta eläkkeelle siirtymiseen. Analyysi perustui säästämisen- ja eläkkeellesiirtymiskäyttäytymistä kuvaavaan elinkaarimalliin. Simulaatiomalleissa henkilöiden oletetaan arvioivan koko elinkaaren lopun eläketuloja. Tällöin elinaikakerroin, jonka tehtävänä on tasoittaa eläketulo koko elinkaarelle, ei mallin yksityiskohdista riippuen välttämättä heijastu lainkaan lopputuloksiin. Malliin perustuvien simuloitujen elinkaarten tarkastelu osoittaa, että yksityisen varallisuuden kasvu tekee työelämästä poistumisesta houkuttelevampaa työnteon jatkamiseen verrattuna. Työssä jatkaminen on sitä vastoin sen houkuttelevampaa, mitä korkeampi palkkataso on. Mallin mukaan varakkaammat yksilöt poistuvat keskimääräistä aikaisemmin työelämästä. Kaikkein pisimmän uran tekevät ne, joilla on nuorena ja keski-ikäisenä matala palkka, mutta sen jälkeen korkea palkka, eli ne, joille eläkeikään mennessä on kertynyt pieni varallisuus ja pieni eläkekertymä.

Toisaalta taloudellisilla kannustimilla voi olla huomattavakin merkitys tietyille joukoille työntekijöitä. Esimerkiksi Tuominen ym. (2012) havaitsivat, että kannustinkarttuma myöhensi eläkkeelle siirtymistä.⁸ Tämä tulos koskee kuitenkin vain henkilöitä, jotka jatkoivat työssä vähintään 63-vuotiaaksi saakka, eli joilla oli tosiasiallinen mahdollisuus kannustinkarttumaan työssä pidempään jatkettaessa.

8 Mallissa käytettiin selittävänä muuttujana henkilöltä kysyttyä kannustinkarttuman vaikutusta, eli sitä, lisääkö kannustinkarttuma halukkuutta jatkaa työssä yli 63-vuotiaana (kyllä/ei).

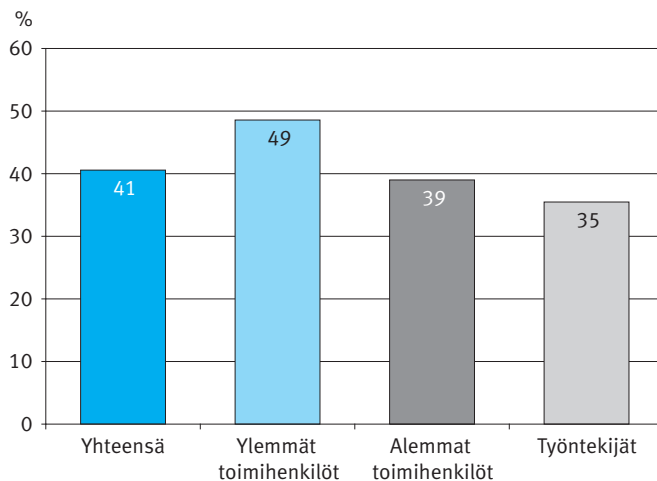
5 Elinaikakerroin, eläkkeelle siirtyminen ja taloudelliset kannustimet

5.1 Mitä elinaikakerroimen vaikutuksesta tiedetään?

Elinaikakerroimen vaikutusta on arvioitu muutamassa tutkimuksessa. Uusitalo & Nivalainen (2013) havaitsivat, että taloudelliset kannustimet vaikuttavat negatiivisesti vanhuuseläkkeelle siirtymisen todennäköisyyteen. Heidän mukaansa elinaikakerroin pienentää eläkkeelle siirtymisen riskiä. Esimerkiksi noin kahdeksan prosentin pienennys eläkkeissä kasvattaisi eläkkeellesiirtymisiän odotetta vuoteen 2025 mennessä noin 0,5 vuodella. Vaikutuksen suunta on selkeä, suuruusluokkaan liittyy kuitenkin suurta epävarmuutta. Määttänen (2013) puolestaan saa simulointitutkimuksessaan vastaavan suuruisen elinaikakerroimen vaikutukseksi noin yhden kuukauden pidennyksen työuriin. Korkeasti koulutetut reagoivat elinaikakerroinkannustimeen vähemmän koulutettuja voimakkaammin.

Kuvio 5.1.

Niiden osuus, joita elinaikakerroin kannustaa jatkamaan työssä yli 63-vuotiaaksi sosioekonomisen aseman mukaan.

Lähde: Vuoden 2013 Työolotutkimus.

Vuoden 2013 Työolotutkimuksessa kysyttiin halukkuutta jatkaa työssä 63 ikävuoden jälkeen elinaikakerroimen vuoksi. Kysymys oli osoitettu 50–64-vuotiaille palkansaajille.⁹ Tulosten mukaan elinaikakerroin lisää jossain määrin halukkuutta jatkaa työssä yli vanhuuseläkeiän alarajan (kuvio 5.1). Kuitenkin yli puolet kaikista vastaajista katsoi, ettei elinaikakerroin kannusta jatkamaan työssä yli 63-vuotiaaksi. Elinaikakerroimen vaikutuksessa työssä jat-

⁹ Työolotutkimuksessa kysyttiin 50–64-vuotiailta: ”Jos jää eläkkeelle heti 63-vuotiaana tai nuorempana, vanhuuseläkettä pienennetään pysyvästi niin sanotulla elinaikakerroimella sen vuoksi, että suomalaisten elinajan odotus jatkuvasti pitelee. Eläkkeen leikkauksen voi estää jatkamalla työssä 63 vuotta täytettyään. Lisääkö tämä halukkuuttanne jatkaa työssä yli 63-vuotiaana?” Vastausvaihtoehdot olivat: a) kyllä, merkittävästi; b) kyllä, jossain määrin; c) ei juurikaan; d) ei lainkaan.

kamisen halukkuuteen on selviä sosioekonomisia eroja. Noin puolet ylemmistä toimihenkilöistä on halukas jatkamaan työssä elinaikakertoimen vuoksi. Työntekijöillä vastaava osuus on vain kolmannes. (Sutela & Lehto 2014.)

5.2 Miten elinaikakerroin muuttaa työssä jatkamisen kannustimia?

Seuraavaksi tarkastellaan esimerkinomaisesti työssä jatkamisen taloudellisia kannustimia elinaikakertoimen näkökulmasta. Tässä taloudellisten kannustimien vaikutusta mitataan lisätyövuoden tuottamalla jäljellä olevan odotetun elinajan eläketulojen ja tulojen diskontattuun summaan^{10, 11}. Täsmällisemmin ilmaistuna verrataan taloudellisten kannustimien muutosta vuoden lisätyöskentelystä tapauksessa, jossa elinaikakerrointa ei olisi ja nykyjärjestelmän elinaikakertoimella. Laskentamenetelmä on pääpiirteissään selostettu alla (ks. myös Uusitalo & Nivalainen 2013). Laskelma on tehty erikseen vuonna 1962 ja 1972 syntyneille.

Laskelman aineistona on käytetty Eläketurvakeskuksen rekisteritietoja yksityisen sektorin työsuhteissa olevista henkilöistä, jotka ovat havaintovuoden lopussa 62–69-vuotiaita, ja jotka eivät ole vielä siirtyneet eläkkeelle. Näille henkilöille on aluksi laskettu ennuste tulojen kehityksestä eläkkeellesiirtymisikään tai 70 vuoden ikään asti käyttäen havaintovuoden palkkatasoa. Mahdolliset eläkkeellesiirtymisiät ovat 63–70 vuotta. Ennuste on tehty yksinkertaisesti olettamalla, että tulojen kasvu seuraa ansiotasoindeksin keskimääräistä kehitystä.

Aineisto sisältää tiedon eläkekattumasta vuoden 2004 lopussa. Käyttäen tietoja kunkin vuoden eläkettä kartuttavista ansioista ja eläkkeen karttumissäännöistä saadaan eläkekattuma laskettua eläkkeellesiirtymisikään asti. Laskelma pitää luonnollisesti tehdä erikseen kunkin mahdolliseen eläkkeellesiirtymisikään asti. Havaintovuoteen asti kyseessä on toteutuneiden ansioiden mukainen eläkekattuma; havaintovuoden jälkeen eläkkeiden karttumisen riippuu ennustetusta ansiokehityksestä.

Eläkekattumien laskemisen jälkeen lasketaan kullekin henkilölle vuosieläke voimassa olevien eläkesääntöjen mukaisesti kussakin mahdollisessa eläkkeellesiirtymisiässä. Eläkkeellesiirtymisvuodesta eteenpäin eläkkeiden odotetaan kasvavan 100 vuoden ikään asti keskimääräisen inflaatiovauhdin ja keskimääräisen ansiotasoindeksin kasvuvauhdin mukaisesti oletetun eläkeindeksin mukaisin painoin.

Eläkkeelle siirtymisen lykkääminen kasvattaa loppuelämän aikaisia tuloja kahta kautta. Ensinnäkin työtulot ovat keskimäärin suurempia kuin eläketulot, joten eläkkeelle siirtymisen lykkääminen kasvattaa tuloja. Toiseksi eläkkeelle siirtymisen lykkääminen kasvattaa eläkkeen suuruutta. Tässä käytetty laskutapa ottaa huomioon molemmat vaikutukset.

Taloudellisten kannustimien laskemiseksi määritellään loppuelämän tulokertymä alla olevan kaavan (1) mukaisesti. Se koostuu loppuelämän aikana odotettavissa olevista vuosi-

10 Optioarvon käytön yhteydessä tyypillisesti tehdään oletuksia ns. riskiaversiosta ja vapaa-ajan arvostuksesta. Nämä elementit olisi ollut mahdollista sisällyttää myös käsillä olevassa tutkimuksessa käytettävään eläkevarallisuuden mittariin. Voidaan kuitenkin olettaa, että elinaikakerroin ei vaikuta henkilöiden riskiaversioon tai vapaa-ajan arvostukseen.

11 Työtulojen laskeminen mukaan loppuelämän tulokertymään ei vaikuta eläkkeelle siirtymisen kannustimien muutokseen, mutta tällä tavalla saadaan helpommin otettua huomioon esimerkiksi elinaikakertoimen vaikutus tulojen ja eläkkeiden suhteelliseen suuruuteen.

tuloista havaintovuoden iästä (a) 100 vuoden ikään asti kussakin mahdollisessa eläkkeelle-siirtymisiässä (r). Eläkkeellesiirtymisvuoteen asti tulot ovat ansiotuloja (W), siitä eteenpäin eläketuloja (P). Tämä tulovirta diskonttataan havaintovuoteen kaavan (1) mukaisesti käyttäen kolmen prosentin diskonttokorkoa sekä havaintovuoden ikään perustuvaa odotettua hengissäolotodennäköisyyttä kunakin tulevana vuotena. Summaamalla nämä odotetut diskonttatut tulovirrat jäljellä olevan elinajan ajalta saadaan kullekin aineistossa olevalle henkilölle mittari loppuelämän tulokertymälle (LET) kussakin mahdollisessa eläkkeellesiirtymisiässä (r).

$$LET_r = \sum_{s=a+1}^{r-1} \pi_s * \beta^{s-a} * W_s + \sum_{s=r}^{100} \pi_s * \beta^{s-a} * P_s(r) \quad (1)$$

Kannustimia lasketaan vertaamalla loppuelämän tulokertymää kussakin mahdollisessa eläkkeellesiirtymisiässä. Tässä kannustimien euromääräisenä mittarina käytetään tämän tulokertymän muutosta tapauksessa, jossa eläkkeelle siirtymistä lykätään yhdellä vuodella kaavan 2 mukaisesti. Loppuelämän tulokertymän euromääräistä muutosta vuoden lisätyöskentelystä kutsutaan tässä nimellä ”Accrual”. Tämä muutos voi olla myös negatiivinen.

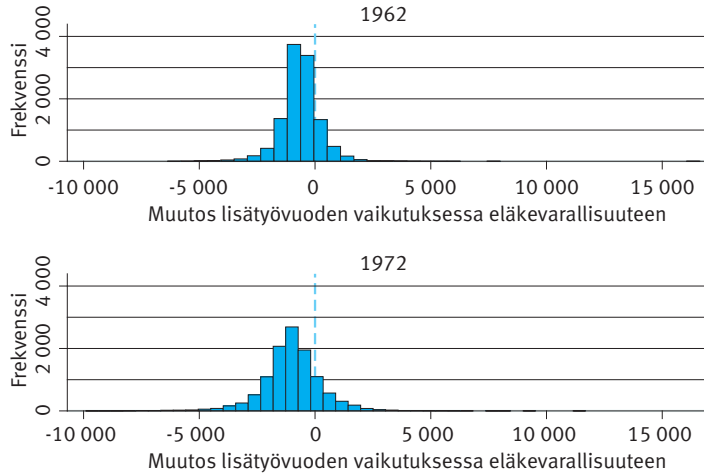
$$Accrual_r = (LET_{r+1}) - (LET_r) \quad (2)$$

Yllä oleva laskelma täytyy luonnollisesti tehdä sekä nykyjärjestelmän elinaikakertoimen säännöillä että ilman elinaikakerrointa. Nämä laskelmat on tehty samoille henkilöille, joten kannustimien muutos liittyy vain elinaikakertoimen muutokseen.

Kuviossa 5.2 on havainnollistettu nykyiseen elinaikakertoimeen perustuvan järjestelmän tuottama loppuelämän tulovirran (”eläkevarallisuuden”) muutos euroina, mikäli jatkaa työssä yhden lisävuoden verrattuna tilanteeseen, jossa elinaikakerrointa ei olisi lainkaan (vain TyEL). Laskelma on tehty vuosina 1962 ja 1972 syntyneille. Ainoa ero laskelmissa on näiden kohorttien ennakoitu elinaikakerroin. Loppuelämän tulovirta pienenee, koska eläke pienenee elinaikakertoimen mukaisesti. Tämän vuoksi lisätyövuoden vaikutus eläkevarallisuuteen on elinaikakertoimen tapauksessa pienempi kuin ilman elinaikakerrointa. Vuoden lisätyöskentelystä saatava tuotto on siis nykyistä pienempi, mikä voi kannustaa jatkamaan työssä pidempään.

Kuvio 5.2.

Lisätyövuoden vaikutus eläkevarallisuuteen vuonna 1962 ja 1972 syntyneillä, nykyisin mukainen elinaikakerroin verrattuna tilanteeseen, jossa elinaikakerrointa ei olisi, euroa.

Mitä pienempi elinaikakerroin on, sitä vähemmän vuoden lisätyöskentely kasvattaa loppuelämän tulovirtaa, eli sitä enemmän eläke pienenee. Elinaikakertoimen tapauksessa lisätyövuoden tulo on kuitenkin suurempi suhteessa loppuelämän tulojen summaan (koska korvaa yhden eläkevuoden palkkavuodella) kuin ilman elinaikakerrointa. Vaikutus vanhuuseläkkeelle siirtymisen todennäköisyyteen perustuu nimenomaan suhteelliseen muutokseen loppuelämän tulokertymässä. Alla olevassa kaavassa 3 on esitetty loppuelämän tulokertymän suhteellinen muutos tapauksessa, jossa eläkkeelle siirtymistä lykätään yhdellä vuodella elinaikakertoimen voimassa ollessa ja ilman elinaikakerrointa.

$$d \log(\text{Muutos}_r) = \log(\text{EAK_LET}_{r+1}) - \log(\text{EAK_LET}_r) - (\log(\text{EI_EAK_LET}_{r+1}) - \log(\text{EI_EAK_LET}_r)) \quad (3)$$

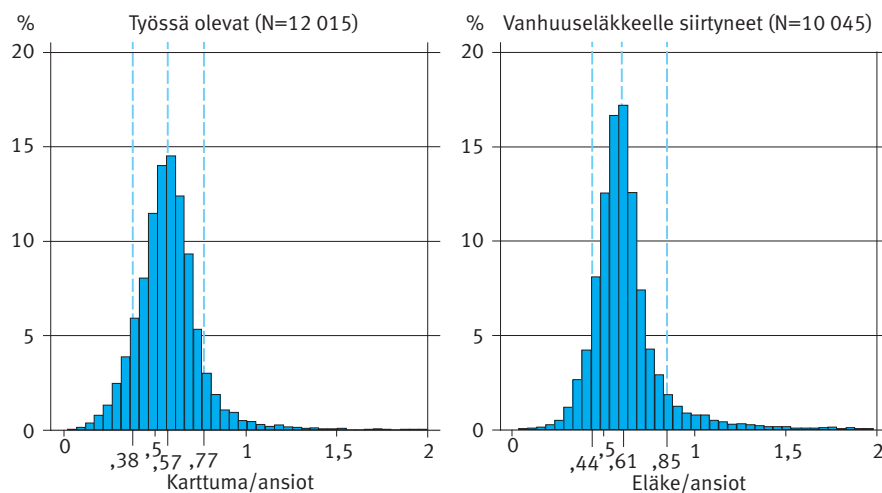
Jos elinaikakerroin pienentää kuukausieläkkeitä vuonna 1962 syntyneillä 8,3 prosentilla, on lisätyövuoden suhteellinen vaikutus loppuelämän tuloihin 0,8 prosenttia suurempi kuin ilman elinaikakertoimen vaikutusta. Vastaavasti jos elinaikakerroin pienentää vuonna 1972 syntyneen henkilön kuukausieläkettä 12,9 prosentilla, on lisätyövuoden suhteellinen vaikutus loppuelämän tuloihin 1,31 prosenttia suurempi kuin ilman elinaikakerrointa. Koska suhteellinen muutos elinaikakertoimen tapauksessa on suurempi kuin ilman elinaikakerrointa, vanhuuseläkkeelle siirtymisen riski pienenee.

5.3 Elinaikakerroin ja korvaussuhteet¹²

Elinaikakerroimen aiheuttama eläketason muutos muuttaa eläkkeen ja palkan suhdetta. Samasta työstä kertyy aiempaa vähemmän eläkeoikeutta, eli alempien eläkkeiden myötä korvaussuhteet alenevat. (Eläkekysymysten asiantuntijatyöryhmän raportti 2013.) Yksityisellä sektorilla valintatilanne työssä jatkamisen ja eläkkeelle siirtymisen välillä on julkista sektoria tiiviimmässä yhteydessä eläkkeen ja ansioiden suhteeseen. Tämän vuoksi tässä keskitytään yksityisen sektorin palkansaajiin ja huomiota kiinnitetään erityisesti siihen, onko korvaussuhteen suuruudella havaittavissa yhteyttä työssä jatkamiseen tai vanhuuseläkkeelle siirtymiseen eri ihmisryhmissä. Tarkastelun kohteena ovat erityisesti eri sosioekonomiset ryhmät ja näiden ryhmien korvaussuhteet. Eläkkeen tai ansioiden suuruuteen korvaussuhteen tarkastelu ei ota kantaa, vaan kyse on nimenomaan eläkkeen ja ansioiden välisestä suhteesta.

Kuvio 5.3.

Työssä vuonna 2011 jatkavien ja vanhuuseläkkeelle siirtyneiden yksityisen sektorin palkansaajien korvaussuhteet, 63–68-vuotiaat.

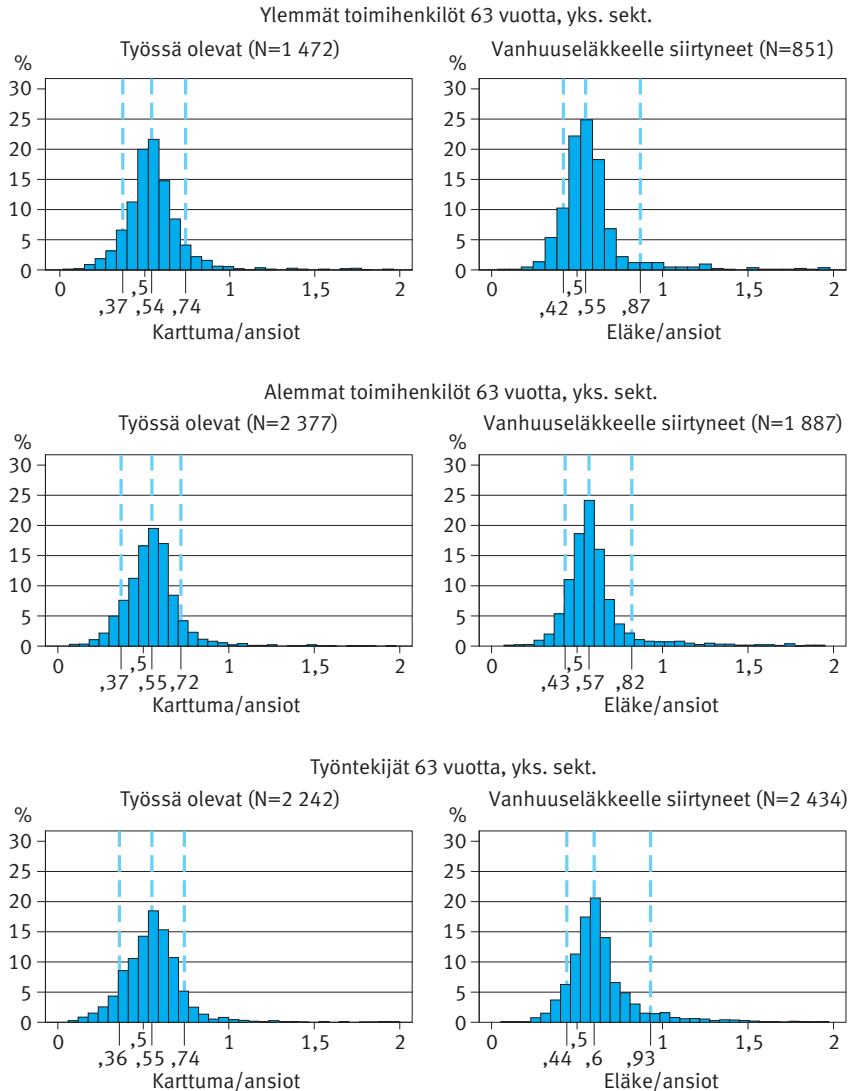

Tarkasteltaessa kaikkia 63–68-vuotiaita yhtenä joukkona, työssä jatkaminen näyttää olevan yhteydessä pienempään korvaussuhteeseen (kuviokuva 5.3). Tässä on eroja sosioekonomisen aseman mukaan siten, että pieni eläke suhteessa ansioihin näyttää olevan yhteydessä erityisesti työntekijöiden jatkamiseen työssä 63 ikävuoden jälkeen (kuviokuva 5.4). Myös 63-vuotiailla toimihenkilöillä korvaussuhteen alin ja ylin kymmenys on työssä jatkavilla selvästi eläkkeelle siirtyneitä matalampi.

¹² Työssä jatkavien korvaussuhde on niin sanottu laskennallinen korvaussuhde. Kiitos Jukka Appelqvistille ja Hannu Sihvoselle mahdollisuudesta käyttää heidän laskemiaan laskennallisia korvaussuhteita. Niiden muodostaminen on kuvattu tarkemmin heidän artikkelissaan ”Karttuneen eläkkeen ja ansiotulojen suhteesta – onko kannustinkarttuma tasa-puolinen?”, Eläketurvakeskuksen selvityksiä 01/2014.

Kuvio 5.4.

63-vuotiaiden korvaussuhteet työssä olevilla ja eläkkeelle siirtyneillä sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2011, yksityinen sektori.

Sosioekonomisten ryhmien sisällä karttuneen eläkkeen ja ansioiden suhteessa on vaihtelua paitsi iän, myös sukupuolen mukaan. Yksityisen sektorin työntekijänaisilla karttunut eläke suhteessa ansioihin on töissä jatkavilla vanhuuseläkkeelle siirtyneitä pienempi kaikilla mittareilla. Erityisen suuri tämä ero on 63–65-vuotiailla työntekijänaisilla. Tämän ryhmän käyttäytymistä karttuneen eläkkeen ja ansioiden suhde näyttäisi ohjaavan selvästi; ne, joilla on pienempi korvaussuhde, jatkavat töissä (taulukko 5.1). Alimmalla kymmenyksellä työssä jatkajien korvaussuhde on hyvin matala; karttunut eläke korvasi vain noin kolmanneksen ansioista.

Taulukko 5.1.

Korvaussuhteen jakauma 63–65-vuotialla työssä olevilla ja vanhuuseläkkeelle siirtyneillä sukupuolen ja sosioekonomisen aseman mukaan, yksityinen sektori.

YKSITYINEN SEKTORI	Työssä				Vanhuuseläkkeellä			
	Karttuma/ansiot				Eläke/ansiot			
	N	P10	Mediaani	P90	N	P10	Mediaani	P90
Sosioekonominen asema NAINEN 63–65 vuotta								
Ylempi th	787	0,34	0,53	0,75	437	0,38	0,56	0,80
Alempi th	2 536	0,40	0,55	0,72	2 056	0,43	0,57	0,78
Työntekijä	1 235	0,33	0,52	0,72	1 112	0,43	0,59	0,93
Yht.	4 576	0,34	0,54	0,73	3 625	0,42	0,58	0,83
Sosioekonominen asema MIES 63–65 vuotta								
Ylempi th	1 929	0,40	0,57	0,75	1 257	0,43	0,56	0,77
Alempi th	1 661	0,42	0,59	0,78	1 335	0,47	0,60	0,90
Työntekijä	2 764	0,39	0,59	0,77	2 815	0,46	0,61	0,87
Yht.	6 366	0,40	0,58	0,77	5 419	0,45	0,60	0,85

Kun katsotaan saman ikäisten työssä jatkavien ja eläkkeelle siirtyneiden miesten karttuneen eläkkeen ja ansioiden suhdetta, huomataan, että korvaussuhteiden mediaanit eivät poikkea työssä jatkavilla palkansaajilla eläkkeelle siirtyneistä käytännössä missään ryhmässä. Alemmilla toimihenkilömiehillä ja työntekijöillä ylin ja alin kymmenys on kuitenkin vanhuuseläkkeelle siirtyneiden joukossa suurempi kuin työssä jatkavilla, eli näissä ryhmissä eläkkeen ja ansioiden suhteella näyttää olevan jonkinlainen yhteys eläkkeelle siirtymiseen. Ylemmillä toimihenkilömiehillä vastaavaa yhteyttä ei ole.

6 Lopuksi

Eläkejärjestelmien yhtenä keskeisenä tavoitteena on toimia vakuutuksena pitkälle elinajalle. Pidentynyt elinikä on haastanut eläkejärjestelmät sopeutumaan tähän kehitykseen. Eri maisa on kuitenkin omaksuttu erilaisia tapoja ratkaista asia. Tässä keskustelualoitteessa tehtiin katsaus muiden maiden elinaikakerrointa vastaaviin järjestelmiin. Elinaikakertoimen käyttäytymisvaikutuksiin liittyvä tutkimustieto on varsin vähäistä, koska elinaikakerroin tai vastaavat järjestelmät ovat joko olleet voimassa vain vähän aikaa tai tulevat voimaan vasta tulevaisuudessa.

Suomen vuoden 2005 eläkeuudistuksessa päätettiin elinaikakertoimen käyttöönotosta. Se oli yksi eläkelainsäädännön tärkeimmistä uudistuksista. Elinaikakerrointa sovellettiin ensimmäisen kerran vuonna 2010 1948 syntyneelle kohortille. Mitä nuorempiin kohortteihin mennään, sitä enemmän elinaikakerroin leikkaa eläkettä. Työeläkejärjestelmää uudistetaan 2017 ja uudistuksessa on esitetty että elinaikakerroin säilyy.

Suomessa elinaikakertoimesta ja yleisestikin taloudellisista kannustimista on vain vähän tutkittua tietoa. Elinaikakertoimen mahdollista käyttäytymisvaikutusta eläkkeelle siirtymiseen hahmotettiin tässä rinnastamalla kerroin erilaisten eläkettä pysyvästi leikkaavien taloudellisten kannustimien vaikutukseen. Erityisesti tarkasteltiin varhennetun vanhuuseläkkeen valinneiden (varhentajien) ja ennen henkilökohtaista eläkeikänsä eläkkeelle jääneiden julkisen sektorin palkansaajien (aikaistajien) ominaisuuksia.

Tulosten mukaan yksityisen sektorin toimihenkilöt siirtyvät varhennetulle vanhuuseläkkeelle työntekijöitä useammin. Tulos on linjassa Nivalaisen (2014) tarkastelujen kanssa. Myös perhesiteet vetävät eläkkeelle normaalia aikaisemmin. Julkisella sektorilla työskentelevät valitsevat varhennetun vanhuuseläkkeen yksityisellä sektorilla työskenteleviä harvemmin, samoin hyvin pitkän työuran tehneet. Työssä jatkaminen on sen houkuttelevampaa, mitä korkeampi palkkataso on; alimpaan tuloneljännekseen kuuluminen lisää varhennetun vanhuuseläkkeen käyttöä. On kuitenkin syytä huomata, että varhennetun vanhuuseläkkeen ottajia oli tässä keskustelualoitteessa käytetyssä aineistossa hyvin vähän, joten varhennusvähennykseen liittyviin tuloksiin on suhtauduttava tietyin varauksin.

Toisaalta varhennetun vanhuuseläkkeen käyttäjiin liittyviä tuloksia vahvistaa se, että julkisen sektorin aikaistajat ovat ominaisuuksiltaan pitkälti samankaltaisia kuin varhentajat, vaikka joitain erojakin on. Varhennusvähennykseen verrattuna käyttäytymisen erot liittyvät koulutukseen ja sosioekonomiseen asemaan. Julkisella sektorilla työntekijäasemassa olevat ja heikosti koulutetut jättävät työelämän toimihenkilöitä ja hyvin koulutettuja useammin ennen henkilökohtaisen eläkeiän täyttymistä. Julkisella sektorilla sosioekonomisen aseman vaikutukseen liittyvät tulokset ovat yhdenmukaisia vuoden 2013 Työolotutkimuksen kanssa; ylempiä toimihenkilöitä elinaikakerroin kannustaa jatkamaan työssä keskimääräistä enemmän.

Elinaikakertoimen aiheuttama eläketason muutos muuttaa eläkkeen ja palkan suhdetta. Samasta työstä kertyy aiempaa vähemmän eläkeoikeutta, eli alempien eläkkeiden myötä korvaussuhteet alenevat. Pienentyvä eläke voi kannustaa ihmisiä työskentelemään pidempään. Tämän tarkastelun perusteella elinaikakertoimella on vaikutus työhön osallistumiseen,

sillä pienemmät korvaussuhteet ovat ominaisia työssä jatkajille. Tämä pätee erityisesti työntekijöiden joukossa. Myös tässä keskustelualoitteessa tehty yksinkertainen mallitus tukee tätä. Yksityisellä sektorilla työntekijät näyttävät jatkavan toimihenkilöitä useammin työssä.

Erityisesti julkisen sektorin aikaistajien ominaisuuksissa löytyy yhtäläisyyksiä kansainväliseen kirjallisuuteen. Ne liittyvät sosioekonomiseen asemaan, koulutukseen ja tuloihin. Kaikissa näissä ryhmissä heikoimmassa asemassa olevat siirtyvät eläkkeelle henkilökohtaista eläkeikänsä aikaisemmin. Näihin ryhmiin elinaikakerroin ei todennäköisesti vaikuta. Kansainväliset tutkimukset viittaavatkin siihen, että ihmiset näyttävät tekevän eläkkeelle-siirtymispäätöksiä odotetun elinaikansa perusteella. Ne, jotka olettavat elävänsä lyhempään, siirtyvät eläkkeelle aikaisemmin.

LÄHTEET

- Appelqvist, Jukka & Sihvonen, Hannu (2014) Karttuneen eläkkeen ja ansiotulojen suhteesta – onko kannustinkarttuma tasapuolinen? Teoksessa: Kautto, Mikko (toim.) Selvityksiä ja laskelmia suomen eläkejärjestelmää koskeneen kansainvälisen arvion johdosta. Eläketurvakeskuksen selvityksiä 01/2014.
- Baker, Michael & Gruber, Jonathan & Milligan, Kevin (2003) The retirement incentive effects of Canada's Income Security programs. *Canadian Journal of Economics*, Canadian Economics Association, vol. 36(2), 261–290.
- Belloni, Michele & Alessie, Rob (2009). The importance of financial incentives on retirement choices: New evidence for Italy. *Labour Economics* 16; 578–588.
- Berkel, Barbara & Börsch-Supan, Axel (2004) Pension reform in Germany: the impact on retirement decisions. *Finanzarchiv* 60 (3), 393–421.
- Brinch, Christian N. & Fredriksen, Dennis & Vestad, Ola L. (2014) Life Expectancy and Claiming Behavior in a Flexible Pension System. BI Norwegian Business School and Statistics Norway, Research Department.
- Börsch-Supan, Axel & Schnabel, Reinhold & Kohnz, Simone & Mastrobuoni, Giovanni (2004) Micro modeling of retirement decisions in Germany. Teoksessa: Gruber, Jonathan & Wise, David A. (Eds.): *Social security and retirement around the world, micro-estimation*. University of Chicago Press, 285–343.
- Chan, Sewin & Stevens, Ann Huff (2004) How Does Job Loss Affect the Timing of Retirement? *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*, De Gruyter, vol. 3(1), 1–26.
- Coile, Courtney & Diamond, Peter & Gruber, Jonathan & Jouten, Alain (2002) Delays in claiming social security benefits. *Journal of Public Economics* 84 (3), 357–385.
- Dahl, Espen Halland & Lien, Ole C. (2011) Pensjonsreformen: effekter på sysselsetningen. *Arbeid og Velferd* 4, 35–42.
- Dellis, Arnaud & Desmet, Raphael & Jouten, Alain & Perelman, Sergio (2004) Micro-Modeling of Retirement in Belgium. Teoksessa: Gruber, Jonathan & Wise, David A. (Eds.): *Social security and retirement around the world, micro-estimation*. University of Chicago Press, 41–98.
- Eläkekysymysten asiantuntijatyöryhmän raportti (2013) Suomen eläkejärjestelmän sopeutuminen eliniän pitenemiseen. Eläketurvakeskus.
- Ervik, Rune & Lindén, Tord Skogedal (2013) Making people working longer. Comparing Norwegian and British reform processes, with a sidelong gaze to Sweden. Stein Rokkan Centre for Social Studies. Uni research, Bergen, March 2013.
- Fredriksen, Dennis & Gunnes, Trude & Stølen, Nils Martin (2008): Oppdaterte framskrivinger av arbeidsstyrke, pensjonsutgifter og finansieringsbyrde. *Økonomiske analyser* 4/2008, Statistisk sentralbyrå, 36–43.
- Gabaix, Xavier & Laibson, David & Moloche, Guillermo & Weinberg, Stephen (2006): Costly Information Acquisition: Experimental Analysis of a Boundedly Rational Model. *American Economic Review* 96 (4), 1043–1068.

Grønli, Kristin S. & Keilman, Thomas (2013) Higher earners have easier time understanding pensions. <http://phys.org/news/2013-03-higher-earners-easier-pensions.html> eic

Gruber, Jonathan. & Wise, David, A. (2004): Social security and retirement around the world, micro-estimation. University of Chicago Press.

Hakola, Tuulia (2002) Economic incentives and labour market transitions of the aged Finnish workforce. VATT -tutkimuksia 89. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.

Hanel, Barbara (2010) Financial incentives to postpone retirement and further effects on employment – Evidence from a natural experiment. *Labour Economics* 17, 474–486.

Holmøy, Erling & Stølen, Nils Martin (2013) Review on Nordic and international literature on pension systems and fiscal sustainability. Statistics Norway, Research Department.

Karlström, Anders & Palme, Mårten & Svensson, Ingemar (2011) Assessing the welfare change from a pension reform. *Int Tax Public Finance*, 18, 634–657.

Keilman, Nico (2008) European demographic forecast have not become more accurate during the past 25 years. *Population and Development Review* 34(1), 137–153.

Keilman, Nico & Pham, Din Quanh & Hetland, Arve (2002) Why population forecasts should be probabilistic – illustrated by the case of Norway. *Demographic Research*, vol. 6, 409–454.

Keilman, Nico & Keller Dahl, Lisa (2014) Norway's new public pension system: Is it robust against unexpected life expectancy development? Paper presented in European Population Conference, Budapest, Hungary 2014.

Laine, Veli (2004) Eläkejärjestelmän kannustinvaikutukset. VATT-keskustelualoitteita 331.

Midtsundstad, Tove (2002) AFP-retiree: tired – or healthy and able-bodied? [AFP-pensjonisten: Sliten – eller frisk og arbeidsfør? Analyse av førtidspensjonering og bruk av AFP i LONHO-området]. Fafo-rapport 385. Oslo: Fafo.

Määttänen, Niku (2013) Eläkepoliittisten uudistusvaihtoehtojen arviointia stokastisen elinkaarimallin avulla. Teoksessa: Lassila, Jukka & Määttänen, Niku & Valkonen, Tarmo: Eläkeiän sitominen elinaikaan – miten käy työurien ja tulonjaon? Eläketurvakeskuksen raportteja 05/2013, 17–50.

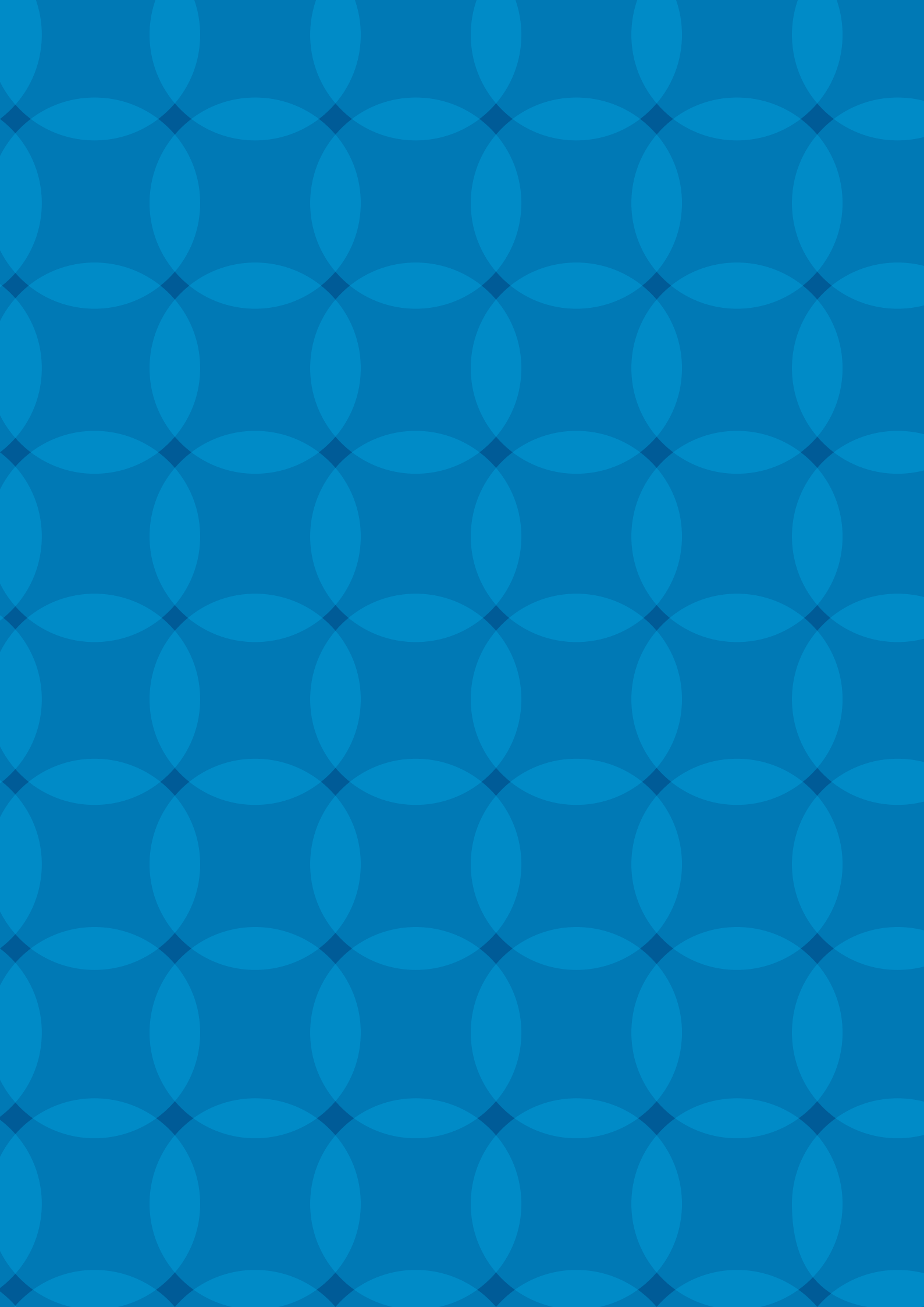
Nivalainen, Satu (2014) Kuka jatkaa työssä 63 ikävuoden jälkeen? Teoksessa; Järnefelt, Noora & Nivalainen, Satu & Salokangas, Sampsa & Uusitalo, Hannu: Sosioekonomiset erot – työurat, eläkkeelle siirtyminen ja eläkejärjestelmä. Eläketurvakeskuksen raportteja 01/2014.

OECD (2011) "Linking Pensions to Life Expectancy", in *Pensions at a Glance 2011: Retirement-income Systems in OECD and G20 Countries*, OECD Publishing. http://dx.doi.org/10.1787/pension_glance-2011-9-en

Piekkola, Hannu & Deschryvere, Matthias (2005) Option Values for Retirement: Effects of Public Incentives to Postpone Retirement in Finland, Belgium and Germany. ENEPRI Research Report No. 14.

Poulsen, Otto Melchior (2015) National report: Denmark. Teoksessa: Hasselhorn, Hans Martin & Apt, Wenke (toim.) Understanding employment participation of older workers: Creating a knowledge base for future labour market challenges. Federal Ministry of Labour and Social Affairs.

- Rantala, Juha. (2008) Varhainen eläkkeelle siirtyminen. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 2008:1.
- Risku, Ismo & Vidlund, Mika (2008) Finnish and Norwegian pension reform: Implications for preparing aged society. Finnish Centre for Pensions Working Papers No. 4.
- Samwick, Andrew (1998). New evidence on pensions, social security, and the timing of retirement. *Journal of Public Economics*, 70, 207–236.
- Schwan, Alexander & Sail, Etienne (2013) Assessing the economic and budgetary impact of linking retirement ages and pension benefits to increases in longevity. European Commission Directorate-General for Economic and Financial Affairs.
- Stock, James H. & Wise, David A. (1990). Pension, the option value of work, and retirement. *Econometrica*, 58, 1151–1180.
- Sutela, Hanna & Lehto, Anna-Maija (2014) Työolojen muutokset 1977–2013. Tilastokeskus: Helsinki.
- Tenhunen, Sanna & Vaittinen, Risto (2010) Eläkejärjestelmän automaattiset vakautusmekanismit – teoriaa ja kokemuksia jarruista ja elinaikakertoimista, Eläketurvakeskuksen raportteja 2010:7.
- Tilastokeskus (2012) Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestöennuste [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-5137. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 23.2.2015]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/vaenn/index.html>
- Tuominen, Eila & Tuominen, Kristiina & Kahma, Nina (2012) Joustava vanhuuseläkeikä. Työntekijä- ja työntekijäkyselyihin perustuva tutkimus joustavan eläkeiän toimivuudesta. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 02/2012.
- Uusitalo, Roope & Nivalainen, Satu (2013) Vuoden 2005 eläkeuudistuksen vaikutus eläkkeelle siirtymisikään. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 5/2013.
- Valkonen, Tarmo & Määttänen, Niku (2010) Varallisuus ja eläkkeelle siirtyminen. Eläketurvakeskuksen raportteja 2010:1.
- van Solinge, Hanna & Henkens, Kène (2009) Living longer, working longer? The impact of subjective life expectancy on retirement intentions and behaviour. *European Journal of Public Health*, vol.20, No. 1, 47–51.
- Whitehouse, Edward (2007) Life-Expectancy Risk and Pensions: Who Bears the Burden? Social, Employment and Migration Working Paper no. 60. OECD, Paris.

Eläketurvakeskus on työeläketurvan kehittämisen ja toimeenpanon lakisääteinen yhteistyöelin, asiantuntija ja yhteisten palveluiden tuottaja. Tutkimustoiminnan tavoitteena on tuottaa korkeatasoista ja laajasti hyödynnettävää tietoa eläketurvan arvioimiseen ja kehittämiseen.

Pensionsskyddscentralen är ett lagstadgat samorgan och sakkunnig inom verkställigheten och utvecklingen av arbetspensionsskyddet. Vi producerar gemensamma tjänster för arbetspensionssystemet. Vår forskning har som mål att ta fram högklassig information som nyttiggörs på bred front vid bedömningen och utvecklingen av pensionsskyddet.

The Finnish Centre for Pensions is a statutory co-operation body, expert and producer of joint services for the development and implementation of earnings-related pension provision. The aim of our research is to produce high-quality, widely applicable information for the evaluation and development of pension provision.

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN